

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ / LAP

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hír- és levelezőlapja

Konferencia Széchalmon
250 éve született Kazinczy Ferenc
A képen a Magyar Nyelv Múzeuma

Tartalom

Műhely

- Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének 15 éve, különös tekintettel a 2004 és 2009 közötti időszakra (*Ásványi Ilona*) 3
- Egy pusztai „metropolisz” felemelkedése. Debrecen jellegzetességei és a reformáció (*Gáborjáni Szabó Botond*) 8

Napló

- „Nincs más haza, csak az anyanyelv” (*Venyigéné Makrányi Margit*) 14
- Korszerű eljárások – korszerű könyvtárak
(*Bokrosné Stramszky Piroska*) 17
- Keresés az interneten
- Ön hogyan és mennyit keres az interneten? És mennyit fordít rá?
(*Egri Krisztina*) 19
- Határok nélkül. Könyvtáros konferencia Csongrádon
(*Barta Rita – Némethné Fekete Olga*) 23
- Bánhegyi B. Miksa (1928–2009) (*Ásványi Ilona*) 25

Közhírré tétetik

- Az Ezüst-tó titkai. Kalandozás az indiánok nyomában (*Vitéz Kata*) 27
- Házi feladat, azaz gondolatok Merész Elektől (*Kissné Anda Klára*) 28

Szemle

- 1956 a felsőoktatási dokumentumokban (*Fabó Edit*) 29

Tudjon róla!

- Erdészeti Lapok az interneten 9
- Sony e-könyv-olvasó ingyen könyvekkel 22
- Új „SZIN-tér”: Könyvtár a partfürdőn 30
- Eseménynaptár 2009 31

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének 15 éve,

különös tekintettel a 2004 és 2009 közötti időszakra

◆ Ásványi Ilona

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése 1994-ben alakult, 1995-től hivatalosan bejegyzett, felekezeti hovatartozástól független, ökumenikus munkaközösség, egyesület.

A szervezet alapszabályban megfogalmazott célja: „... a magyarországi egyházi könyvtárak együttműködésének előmozdítása, lehetőség szerinti közös álláspont kialakítása és tapasztalatok kicserélése az alábbi területeken: a) az egyházi könyvtáraknak egyházukban és a társadalomban betöltendő szerepe, b) könyvtári feladatok munka és gyűjtőkörök, valamint c) muzeális értékek őrzése.”

Az egyesület ügyeit az elnök, titkár, kamarás, tisztagú, évente legalább kétszer ülésező elnökség és háromtagú felügyelő bizottság intézi, a szervezetet az állami szervek és szakmai szervezetek felé az elnök és a titkár képviseli. Az elnök, az elnökségi tagok és a felügyelő bizottság tagjai megbízatása három évre szól.

Az egyesülés legfőbb szerve a közgyűlés, melyen minden egyházi könyvtárban dolgozó kolléga részt vehet, ám könyvtáranként egy kolléga képviseli az adott könyvtárat szavazati joggal.

A közgyűlés évente ülésezik, a több napos összejövetel programjában a közgyűlésen túl tudományos konferencia, szakmai délelőtti és kirándulás, valamint ökumenikus lelki program szerepel. Az összejöveleket minden évben más-más felekezet és könyvtár rendezi.

Az éves összejövetel szokásos időpontja június utolsó vagy július első hete, a „munkaév” így júniustól júniusig tart.

I. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének kialakulása

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének létrehozása a rendszerváltás utáni években igen fontos volt, mert életre keltette az egykor fényes,

aztán szinte megsemmisült vagy eltékozolt, romjaiban, maradványaiban is gazdag, de holt egyházi gyűjteményeket, és megteremtette az egyházi könyvtárak érdekképviseletét.

Először az 1990-es évek elején a Magyar Könyvtárosok Egyesületén (MKE) belül merült fel egy önálló egyházi könyvtári szekció létrehozásának gondolata, majd az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) egyházi könyvtárakért felelős munkatársa, *Szelestei Nagy László* javaslatára született meg egy munkaközösség ötlete. Az ötletből a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár vezetője, *Bánhegyi Miksa*, Szelestei Nagy László és több elszánt egyházi könyvtárban dolgozó kolléga összefogásának jóvoltából konkrét terv lett. 1994. március 8-án Kalocsán több mint 20 egyházi könyvtár képviselője elhatározta egy minden más szakmai szervezettől és felekezeti hovatartozástól független (ökumenikus) munkaközösség („Egyházi Könyvtárak Munkaközössége”) létrehozását, melynek minden magyarországi egyházi és felekezeti könyvtár a tagja lehetne. A munkaközösség céljait a résztvevők a következőkben határozták meg: az egyházi könyvtárosok folyamatos kapcsolattartásának biztosítása, információk áramoltatása és évenkénti egy-két napos találkozások, szakmai konferenciák megszervezése.

Az alakuló ülés 1994. november 8-án Budapesten, az OSZK-ban volt. Itt történt meg a szervezeti keretek kialakítása – az egyesület neve, az első alapszabály megszövegezése, tisztségviselők megválasztása – és a tevékenységi formák meghatározása. Az egyesület az Egyházi Könyvtárak Egyesülése nevet választotta. Az országos szervezet központja Budapesten az OSZK lett. Szellemi központjává a legrégebbi magyarországi könyvtár, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár vált, ez a könyvtár vállalta évekig az egyesülés anyagi terheit és biztosította az ügyvitelt. A könyvtár vezetője lett az egyesület első elnöke is. Az egyesülésnek más hasonló szervezetekkel ellentétben nem könyvtárosok, hanem könyvtárak lettek a tagjai.

A következő közgyűlés 1995. november 7-én, ugyancsak Budapesten, az OSZK-ban ült össze. Ez a közgyűlés hagyta jóvá az elnök, a titkár és az elnökség által végső formába öntött alapszabályt. Határozatot hozott egy lehetőség szerint

évenként megjelenő névtár, később tanulmányokkal, cikkekkel bővített évkönyv elkészítéséről.

1995. december 19-én a Fővárosi Bíróság hivatalosan bejegyezte, nyilvántartásba vette az Egyházi Könyvtárak Egyesülését.

II. Taglétszámváltozások

Az 1994. november 8-án az OSZK-ban megtartott alakuló közgyűlésre 32 könyvtár kapott meghívót, ebből 21 könyvtár képviseltette magát, és további 8 gyűjtemény jelezte készséges részvételét a közös munkában.

2009-ben az alábbi 72 egyházi és felekezeti könyvtár tagja az Egyesülésnek, ebből 59 magyarországi és 3 határon túli könyvtár bír szavazati joggal. (A karmelita és a ferences rendnek több könyvtára van, de egy képviselője, aki minden könyvtárat képvisel, ill. egy szavazati joga van a Pázmány Péter Egyetem három kari könyvtárának és az egyetemhez tartozó esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskola könyvtárának.)

A KATOLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

1. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár
2. Főszékesegyházi Könyvtár, Kalocsa
3. Főegyházmezei Könyvtár, Eger
4. Érseki Simor Könyvtár, Esztergom
5. Érseki Könyvtár, Veszprém
6. Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár, Debrecen
7. Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, Győr
8. Egyházmegyei Könyvtár, Pécs
9. Püspöki Könyvtár, Székesfehérvár
10. Egyházmegyei Könyvtár, Szombathely
11. Váci Egyházmegyei Könyvtár
12. Főapátsági Könyvtár, Pannonhalma
13. Bencés Rendház Könyvtára, Győr
14. Zirci Apátság Újkönyvtára
15. Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor Könyvtára, Kismaros
16. P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Budapest
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Győri Rendház Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Attyapusztai Rendház Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Keszthelyi Rendház Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Kunszentmártoni Rendház Könyvtára

17. Magyar Ferences Könyvtár, Budapest
Magyar Ferences Könyvtár Esztergomi Műemlékkönyvtára
Magyar Ferences Könyvtár Gyöngyösi Műemlékkönyvtára
Magyar Ferences Könyvtár Szécsényi Műemlékkönyvtára
18. Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya Szegedi Könyvtára
19. Piarista Központi Könyvtár, Budapest
20. Piarista Rendház Könyvtára, Kecskemét
21. Premontrei Prépostság Könyvtára, Csorna
22. Központi Papnevelő Intézet „Pálos Könyvtára”, Budapest
23. Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Könyvtára
24. Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet Könyvtára, Budapest
25. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtára, Piliscsaba
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar Könyvtára, Budapest
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Könyvtára, Budapest
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Tanítóképző Főiskola Könyvtára, Esztergom
26. Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára, Budapest
27. Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára, Eger
28. Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtára
29. Győri Püspöki Hittudományi Főiskola Könyvtára
30. Szent Athanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára, Nyíregyháza
31. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Könyvtára
32. Gál Ferenc Hittudományi Főiskola Könyvtára, Szeged
33. Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára
34. Apor Vilmos Katolikus Főiskola Könyvtára, Vác
35. Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium Könyvtára, Budapest
36. Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium Könyvtára, Esztergom

A REFORMÁTUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

37. Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtára, Budapest

38. Tiszántúli Református Egyházkerület
Nagykönyvtára, Debrecen
39. Dunántúli Református Egyházkerület
Tudományos Gyűjteményei Könyvtár, Pápa
40. Sárospataki Református Kollégium
Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára
41. Debreceni Református Hittudományi
Egyetem Szakkönyvtára
42. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző
Főiskola Könyvtára, Debrecen
43. Szegedi Kis István Református
Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium
Könyvtára, Békés
44. Csurgói Csokonai Vitéz Mihály
Református Gimnázium Könyvtára
45. Bethlen Gábor Református Gimnázium
Könyvtára, Hódmezővásárhely
46. Szegedi Kis István Református Gimnázium
és Szakközépiskola Könyvtára, Mezőtúr
47. Kunszentmiklósi Református Kollégium
Könyvtára
48. Kiskunhalasi Református Egyházközség
Thúry József Könyvtára
49. Református Egyházközség Könyvtára,
Kecskemét
50. Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet
Könyvtára, Budapest

AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

51. Evangélikus Országos Könyvtár, Budapest
52. Evangélikus Hittudományi Egyetem
Könyvtára, Budapest
53. Evangélikus Gyülekezet Könyvtára, Győr
54. Árvay Teöreök Sándor Evangélikus
Könyvtár, Miskolc
55. Soproni Evangélikus Gyülekezet Könyvtára
56. Bonyhádi Evangélikus Gimnázium Könyvtára

AZ ORTODOX EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE

57. Szerb Ortodox Egyházmegyei Könyvtár,
Szentendre

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE

58. Magyarországi Unitárius Egyház
Könyvtára, Budapest

AZ IZRAELITA FELEKEZET GYŰJTEMÉNYE

59. Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára,
Budapest

HATÁRON TÚLI

60. Kárpátaljai Református Egyház Könyvtára,
Beregszász
61. Erdélyi Református Egyházkerület Belmissziói
Intézetének Könyvtára, Kolozsvár
62. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet
Könyvtára

III. Tisztségviselők

Az egyesületben az elnök megbízatása három évre szól, a napjainkban érvényes alapszabály szerint ugyanaz a személy három év elteltével és csak egyszer választható újra. Ez a rend hosszú évek alatt alakult ki, és nem mindig valósítható meg. Az első elnök két cikluson keresztül töltötte be ezt a tisztséget, majd a következő elnök a megválasztása után fél évvel elhunyt, így a következő választásig ügyvezető elnök intézte az egyesület ügyeit. 2001 és 2007 között két ciklus szabályosan alakult, majd a 2007-ben megválasztott elnök fél év elteltével lemondott, és rendkívüli közgyűlésen választott új elnököt a közgyűlés.

Az alapszabály szerint az egyesület elnökét a katolikus és protestáns felekezet (az evangélikusok létszáma miatt beszélünk reformátusok és evangélikusok = protestánsokról) váltakozva adja. Az egyesülésben a magyarországi felekezeti arány – katolikus többség – érvényesül.

Az elnökség kezdetben kilenc főből állt, majd tíztagú lett. A tíztagú elnökségben 5 katolikus, 3 református, 1 evangélikus kolléga dolgozik. A tizedik tagot kezdetben az egyéb felekezetek, később az egyházi könyvtárak között sajátos szerepet betöltő egyházi iskolai könyvtárak adták, majd 2007-től ismét az egyéb felekezetek.

A teljes elnökség az alapszabálynak megfelelően évente legalább kétszer ülésezik. Tagjai e-mailben és telefonon folyamatosan kapcsolatban állnak egymással, az egy-egy feladat megoldására alakuló „bizottság” munkatársai személyesen is találkoznak.

Az elnök személyre szólóan választ munkájának segítésére és a gyakorlati munkák intézésére titkárt. A titkári megbízatás legalább négy évre szól oly módon, hogy a leköszönő elnök titkára az új elnök megválasztását követő évben a titkári teendőket tovább végzi, az új elnököt és az új titkárt a folyó ügyekbe bevezeti. Titkár csak va-

lamelyik tagkönyvtár munkatársa lehet. Amennyiben tagkönyvtárnak nem képviselője, a közgyűlésen szavazati joggal nem rendelkezik.

Elnökök 1994 és 2009 között: Bánhegyi Miksa (1994, 1995–1997, 1998–2000); *Antalóczi Lajos* (2000); Bánhegyi Miksa (2001) ügyvezető elnök; *Gáborjáni Szabó Botond* (2001–2004); *Ásványi Ilona* (2004–2007); *Mányoki János* (2007–2008. február); Gáborjáni Szabó Botond (2008. februártól).

Titkárok 1994 és 2009 között: Szelestei Nagy László (1994–1999); Ásványi Ilona (1999–2004); *Török Beáta* (2004–2007); *Sullayné Szigetvári Ildikó* (2007–2008); *Orosz Anna* (2008 februártól)

Elnökség: 1994. katolikusok: Antalóczi Lajos, *Boros István*, *Czékli Béla*, *Varga Lajos*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó.

1995. katolikusok: Antalóczi Lajos, *Boros István*, *Czékli Béla*, *Varga Lajos*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; egyéb felekezetek: *Remete László*.

1996. katolikusok: Antalóczi Lajos, *Boros István*, *Czékli Béla*, *Beke Margit*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; egyéb felekezetek: *Remete László*.

1999. katolikusok: Antalóczi Lajos, *Boros István*, *Czékli Béla*, *Beke Margit*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; iskolai könyvtárak: *Viola Ernő*.

2000. katolikusok: Bánhegyi Miksa, *Baranya Péter*, *Czékli Béla*, *Fischerné Grócz Zita*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; iskolai könyvtárak: *Viola Ernő*.

2001–2004. katolikusok: Bánhegyi Miksa, *Baranya Péter*, *Czékli Béla*, *Fischerné Grócz Zita*, *Török Beáta*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; iskolai könyvtárak: *Viola Ernő*.

2004–2005. katolikusok: Ásványi Ilona, *Baranya Péter*, *Czékli Béla*, *Fischerné Grócz Zita*, *Török Beáta*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó; iskolai könyvtárak: *Viola Ernő*.

2006. katolikusok: Ásványi Ilona, *Baranya Péter*, *Czékli Béla*, *Fischerné Grócz Zita*, *Török Beáta*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó. Az iskolai könyvtárak képviselője 2005 őszén lemondott. A következő közgyűlés – 2006 nyarán – úgy határozott, hogy a 2007. évi tisztújító közgyűlésen választják meg az elnökség tizedik tagját, addig 9 taggal működik a testület. A 2007. évi közgyűlés úgy döntött, hogy azt a tagot – ahogy az első években – ismét az „egyéb felekezetek” adják.

2007–2009. katolikusok: Ásványi Ilona, *Baranya Péter*, *Czékli Béla*, *Fischerné Grócz Zita*, *Kövécis Ildikó*; reformátusok: *Berecz Ágnes*, Gáborjáni Szabó Botond, *Köntös László*; evangélikusok: *Mányoki János*; egyéb felekezetek: *Muszka Ibolya*.

IV. Közgyűlések

A cégbíróságon hivatalosan is bejegyzett egyesülés első „hivatalos” közgyűlése 1996. október 15–16-án Budapesten, a Ráday Könyvtárban volt. Ezen az összejöveten a közgyűlés az eddigi elnökségi tagok mellett még egy tagot választott az „egyéb felekezetből”: *Remete László*t, az Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárának vezetőjét. A találkozón mutatta be a titkár az első Névtárat (1996-os próbaszám), a közgyűlés – a jogi szabályozás követelményeihez igazodva – határozatot hozott az alapszabály kiegészítéséről.

A következő közgyűlés 1997 júniusában volt Pápán. A gyűlés legfontosabb feladata az esedékes tisztújítás volt. A közgyűlés három évre újraválasztotta Bánhegyi Miksát.

1998-ban Egerben gyűltek össze az EKE tagjai, 1999-ben Sopronban ülésezett az EKE közgyűlése. Az 1999. évi közgyűlésen döntés született a titkár személyéről: a titkár a mindenkori elnök által felkért egyházi könyvtári kolléga legyen. Szelestei Nagy László, az EKE első titkára lemondott megbízatásáról, és a továbbiakban Ásványi Ilona látta el a titkári teendőket. A közgyűlésen felvetődött egy, az elnökség összetételére vonatkozó javaslat, hogy az egyéb felekezet helyett az egyházi iskolai könyvtárak adják az elnökség tizedik tagját.

A jubileumi évben, 2000-ben Esztergomban ülésezett az EKE. A tisztújító közgyűlésen Antalóczi Lajos lett az egyesülés új elnöke. Az

elnökség is változott, a korábbi elnök (Bánhegyi Miksa) elnökségi tag maradt, és az egyéb felekezetek helyett az iskolai könyvtárak vezetői közül a közgyűlés megválasztotta Viola Ernőt elnökségi tagnak. 2000 decemberében elhunyt Antalóczi Lajos, a július elején megválasztott elnök. Megbízatását súlyosbodó betegsége miatt az utolsó hónapokban egyre kevésbé tudta ellátni; a korábbi elnök és titkár vitte az egyesülés ügyeit. 2001 januárjában az elnökség a következő közgyűlésig Bánhegyi Miksát, az előző elnököt kérte fel, hogy ügyvezető elnökként képviselje az egyesületet.

2001-ben Debrecenben ismét tisztújító közgyűlésre került sor. Az új elnök Gáborjáni Szabó Botond lett. A titkári teendők végzésére továbbra is Ásványi Ilonát kérte fel az új elnök. Az elnökség új tagjai lettek a katolikusok köréből: Bánhegyi Miksa és Török Beáta. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján és a tisztújítás miatt szükségessé vált az alapszabály módosítása, az újat 2002 februárjában fogadta el a Fővárosi Bíróság. A közgyűlés ebben az évben új tagként felvette a Csornai Premontrei Prépostság Könyvtárát.

2002-ben Pannonhalma vállalta a közgyűlést rendező házigazda szerepet. A módosított alapszabály bírósági bejegyeztetése mellett ebben az évben rendeződött az egyesülés pénzügyi nyilvántartása (önálló adószám, bankszámla). A közgyűlés három új tagot vett fel az egyesülésbe: a Debrecen–Nyíregyházi Egyházmegyei Könyvtárát, a Sarutlan Karmelita Rend Könyvtárát és a Kárpátaljai Beregszászi Református Egyház Könyvtárát. A beregszászi református könyvtár volt az első határon túli tagkönyvtára az egyesületnek. Az erdélyi, kárpátaljai könyvtárosokkal inkább személyes, mint intézményi kapcsolata volt és van a kollégáknak. Az éves összejövetelre 2002-től kezdve minden évben érkeztek vendégek Gyulafehérvárról, Kolozsvárról, Nagyváradról.

2003-ban Sárospatakon volt az EKE közgyűlése, melyen az elnök örömmel jelentette be, hogy az EKE teljes jogú tagja lett a korábban Conseil International des Associations de Bibliothèques de Théologie elnevezésű, ma Bibliothèques Européennes de Théologie, röviden BETH, magyarul a Teológiai Könyvtárak Egyesülési Nemzetközi Tanácsa munkaközösségnek. Javaslatot tett arra, hogy a közgyűlések menete a továbbiakban a következő legyen: a

mindenkori közgyűlésen a tagok kapják kézbe az előző évi közgyűlés jegyzőkönyvét és az éves pénzügyi beszámolót, ahogy ezt a titkár (egyben kamarás) már ezen a közgyűlésen is megtette. Felvetette azt is, hogy a közgyűléseken teremtsenek lehetőséget arra, hogy azok a tagkönyvtárak, amelyeknél az előző évben valamilyen fontos szakmai esemény történt, beszámolhassanak erről a közgyűlés előtt. A titkár (egyben kamarás) ismertette az egyesülés jogi ügyeiben és pénzügyeiben történt változásokat, beszámolt az egyesülés gazdasági tevékenységéről, az egyesülés honlapjáról és a levelezőlista működéséről.

A közgyűlés megválasztott egy felügyelőbizottságot is, amely ellenőrzi az egyesülés munkáját, alapszabály szerinti működését, gazdasági tevékenységét. A felügyelő bizottság tagjai Köntös László, Mányoki János, *Violáné Bakonyi Ibolya* lettek.

Az egyesület tizedik születésnapját 2004-ben Kalocsán és Kecskeméten tartották, s ez egyben tisztújító közgyűlés is volt. Az egyesület új elnökséget, elnököt és kamarást választott. Az új elnök Ásványi Ilona, az új kamarás Sullayné Szigetvári Ildikó lett. Az egyesülés újonnan választott elnöke első felszólalásában egy olyan programot hirdetett meg, mely a következő három évben meghatározta az egyesület működését. Ennek elemei a következők voltak: 1. A 2002-ben „*A magyarországi egyházi könyvtárak helyzete, célja és jövőképe*” címmel az akkori elnök, Gáborjáni Szabó Botond által megfogalmazott dokumentumot és az azóta eltelt időszakot figyelembe véve reális és valós mérleg készítése az egyházi könyvtárak helyzetéről, tevékenységéről és feladatairól. 2. A tagság aktívabb részvétele az egyesület munkájában, mely az elnökség hatékonyabb munkájával és a közgyűlés szerepének növelésével valósulhat meg. 3. Különböző szakmai munkacsoportok létrejöttével, az egyesületen belüli „homogén csoportok”, iskolai egyházi könyvtárak, egyházmegyei könyvtárak, gyülekezeti könyvtárak szorosabb együttműködésével, önkéntes, közhasznú tevékenykedő felelősök, pályázatokat, (szak)sajtót, hasznos webhelyeket, megjelenő CD-ket, szakkönyvkiadást, aktuális és hasznos jogszabályokat, a hazai könyvtári trendeket, stratégiákat figyelők segítségével a szakmai munka élénkítése az egyházi könyvtárakban. 4. Erőteljesebb részvétel és jelenlét a hazai könyvtárügyben személyes és intézményi szinten (szaksajtó olva-

sása, ismerete, feliratkozás a KATALIST-ra, az adott közeli közkönyvtárakkal jó szakmai kapcsolat kialakítása), valamint egyesületi szinten (kapcsolat építése, ill. a meglévő kapcsolatok élénkítése a társ szakmai szervezetekkel, intézményekkel: MKE, IKSZ, KI). 5. Készséges és intenzív részvétel különböző országos programokban: MOKKA, MOKKA-R, digitalizálás, műtárgyvédelem, szervezett továbbképzés. 6. Érdekképviselő folytatása és erősítése az állami szervekkel, az állami és egyházi fenntartókkal. 7. Intenzívebb kapcsolat a külföldi szervezetekkel (AKThB, BETH), új kapcsolat keresése (ATLA). 8. A PR erősítése az egyesület honlapjának széles körű megismertetésével, folyamatos frissítésével, az angol változat elkészítésével, a Névtár átdolgozásával, a levelezőlista élénkítésével, egyesületi kiadvány (EKE Hírlevél) megjelentetésével, a szaksajtóban történő publikálással.

A 2004. évi közgyűlésen az egyesület egy új taggal, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárával bővült. A különböző változások miatt ismét szükségessé vált az alapszabály módosítása.

Az elnök néhány hét múlva rendkívül tevékeny kollégát kért fel a titkári feladatok elvégzésére, Török Beátát, a Sapientia Szerzetesi Hit tudományi Főiskola könyvtárának vezetőjét, aki 2004 és 2007 között nagymértékben hozzájárult az egyesület eredményes működéséhez.

2005-ben Csurgón találkoztak az egyesület tagjai. A közgyűlés három új tag felvételéről döntött. A Kiskunhalasi Református Egyházköz ség Thúry József Könyvtára, a Kunszentmártoni Református Kollégium Könyvtára, az Erdélyi Református Egyházkerület Protestáns Belmisz sziói Intézetének Könyvtára lett tagja az egyesületnek. Mivel az előző évben meghirdetett programnak és munkatervnek megfelelően az egyesület vezetése körlevelek, hírlevél, levelező lista, honlap stb. segítségével év közben folyamatosan tájékoztatta a tagságot az egyesület ügyei ről, az elnöki, titkári, kamarási beszámoló az elmúlt évekhez képest összefoglaló, felidéz ő jel leget kapott. Az elnök a közgyűlés előtt beszélt a munkacsoportok tevékenységéről, beszámolt az elnökségi ülésekről, tájékoztatta a tagságot a kü lönböző szakmai megbeszélésekről (NKÖM, Neumann-ház, Pytheas Kiadó, Arcanum), szö lt a házi konferenciákról, szakmai napokról, ren dezvényekről és azokról a szakmai fórumokról,

melyeken az egyesület képviselői részt vettek. Elemzően ismertette azokat a szakmai anyagokat (Kulturális stratégia, Magyar könyvtárügy mar ketingstratégiája 2005–2007, reprográfiai tör vény tervezete, Országos digitalizálási terv, A magyar könyvtárosság etikai kódexe), melyek tervezetét az egyesület mint szakmai szervezet véleményezte az adott évben. Felhívta a figyel met arra, hogy ez a gesztus azt jelenti: az egyesü letet elfogadják, véleményét fontosnak tartják a különböző szakmai és szakmapolitikai döntésho zók. Beszámolt arról is, hogy az egyesület külf öldi (európai) kapcsolatai működnek és egyre jobban megerősödnek. Új, tengeren túli kapcso latot (ATLA) azonban anyagi lehetőségei miatt nem tud kiépíteni a szervezet. Az egyesület titká ra a pályázatokat ismertette, és örömmel tájékoz tatta a tagságot arról, hogy több cikk jelent meg a szaksajtóban az egyesületről, az egyházi könyvtárakról, hogy bővült az egyesület honlap jának tartalma és elkészült az angol változat is, útjára indult az EKE Hírlevél, melyben közhasz n ú információk és beszámolók jelennek meg olyan az egyesület vagy mások által szervezett szakmai programokról, melyek egyházi könyvtá rosok számára érdekesek lehetnek. A kamarás az egyesület gazdasági ügyeiről számolt be.

2006-ban Szegeden rendezték meg a találko zót. Mivel az egyházi közgyűjteményi támogatás 2006-ban jelentősen csökkent a korábbi évekhez képest, a közgyűlést megelőző időszak finanszí rozási küzdelmekkel telt. Az elnöki összefoglaló jelentős részét az tette ki, hogy az elnök beszám olt arról a tiltakozásról, melyet az egyesület a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesüle tével (MELTE) együtt fogalmazott meg és jutta tott el különböző állami-politikai döntéshozókhoz. Beszélt az állami és egyházi fenntartókkal folyta tott tárgyalásokról is. Szö lt azokról a nehézsé gekről, amelyek az állami támogatás csökkenése miatt szinte azonnal érzékelhetők voltak: a szak képzett személyi állomány leépítése, a szolgálta tások körének és szintjének, a hozzáférés ide jének csökkentése, az állománygyarapodás leállítása, az évek óta folyó feltáró-feldolgozó, digitalizáló munka leállítása.

Ebben az évben két különösen is sikeres pá lyázaton indulhattak sikerrel az egyházi könyvtá rak. Az egyik pályázaton 6 könyvtár kapott anyagi segítséget szoftverváltáshoz, a másikon minden egyházi könyvtár kapott kisebb-na

gyobb támogatást állományvédelmi eszközök beszerzésére. 2005-ben olyan szakmai programokat is szervezett az egyesület, melyeken nem egyházi könyvtáros kollégák is jelentős számban és szívesen vettek részt.

A 2004 ősztől sorra megalakult munkacsoportok tevékenyen dolgoztak.

Az egyesület 2006-ban is részt vett különböző országos programokban (MOKKA-R projekt, szakmai kerekasztal, a nemzeti kulturális vagyondigitalizálásának előkészítése), a fontos könyvtáros szervezetek mellett aláírója volt *A magyar könyvtárosság etikai kódexe* című dokumentumnak. Ebben az évben indult el kísérleti jelleggel az egyházi könyvtárak szakfelügyelete, melyet könyvtáros szakértői minősítéssel és a szakfelügyeleti vizsgálatok elvégzésére jogosító képesítéssel bíró egyházi könyvtáros munkatársak végeznek a minisztérium megbízásából.

A közgyűlés döntött egy új tag felvételéről: a budapesti Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet Könyvtárával bővült a taglétszám.

2007-ben a szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár volt a házigazda. Ebben az évben – a három évre szóló megbízatások leteltével – ismét tisztújító közgyűlésre gyűltek össze a tagkönyvtárak képviselői. Az egyesület vezetői (elnök, titkár, kamarás) beszámoltak az elmúlt három év eredményeiről, majd a közgyűlés megválasztotta az új elnökséget és az elnökség tagjai közül az új elnököt és a kamarást. Az új elnök Mányoki János, a kamarás Muszka Ibolya lett.

2008 januárjában Mányoki János lemondott elnöki tisztségéről, ezért februárban egy rendkívüli közgyűlésen tisztújításra került sor. A közgyűlés a 2007-ben megválasztott elnökséget megerősítette tisztségében, és tagjai közül elnökké választotta Gáborjáni Szabó Botondot.

2008-ban Eger vállalta a közgyűlés megszervezését. Gáborjáni Szabó Botond elnöki beszámolójában a 2008 februárjában történt elnökváltás körülményeiről, szervezeti és személyi változásokról (új titkár Orosz Anna, új kamarás Berecz Ágnes), az egyesület külföldi szakmai kapcsolatairól szólt, és a Biblia Éve alkalmából szervezett Biblia-kiállítás kapcsán az egyházi könyvtárak jelentős szerepéről a szellemi értékek megőrzésében. Orosz Anna titkári beszámolójában különböző, az egyesületet érintő gyakorlati kérdéseket érintett. ■ *(folytatjuk)*

Erdészeti Lapok az interneten

Az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) 2009. július 27-én közös sajtótájékoztatón ismertette a projektet, melynek eredményeként az 1862-ben, Selmechányán alapított Erdészeti Lapoknak, Magyarország időrendben második, ma is működő szakfolyóiratának 147 évfolyama teljes szöveggel, mintegy 120 ezer folyóiratoldal terjedelemben ma már elérhető az interneten (<http://www.erdeszetilapok.hu>, vagy <http://epa.oszk.hu/01100/01192>).

A teljes adatállomány mérete egy Tera-bájt.

A digitalizálás az FVM pályázati támogatásával, valamint az OEE, a Nyugat-magyarországi Egyetem (NYME) Könyvtára és az Ipolyerdő Zrt. támogatásával valósult meg.

A digitalizálást az OEE megbízásából a MEK Egyesület végezte, igen fesztített határidőkkel. A sajtótájékoztató az OEE és FVM nevében felszólaló illetékesek elismerően szóltak a MEK Egyesület munkájáról.

A MEK Egyesület eddigi digitalizálási projektjei között mindenképpen ez a terjedelmében legnagyobb méretű, és a legrövidebb határidővel készült el.

Megjegyzendő, hogy az Erdészeti Lapok ebben a teljes terjedelemben egyetlen hazai könyvtárban sem található meg. A szkennelendő anyagot elsősorban az OSZK bocsátotta rendelkezésre, a hiányzó példányokat az OEE, NYME Könyvtára, valamint egy magánszemély pótolta. Ez is mutatja, hogy a vállalkozás az erdészeti szakma és felsőoktatás szempontjából egyedülálló jelentőségű.

Egy pusztai „metropolisz” felemelkedése

Debrecen jellegzetességei és a reformáció*

❖ Gáborjáni Szabó Botond

Az alábbiakban két kérdésre keresem a választ:
1. Milyen szerepe lehetett a vallásnak abban, hogy Debrecen az ország egyik jelentős városává vált? Kétségtelen, hogy a település a XVI. sz. közepéig poros mezőváros volt, amely a reformáció befogadása után, két generáció alatt az ország legnépesebb és leggazdagabb városává lett. Regionális szerepét egyrészt a Református Egyház és a Kollégium kapcsolatrendszere (az egyházi központ ekkoriban egyúttal oktatási központot is jelentett), másrészt a város egész országot behálózó kereskedelmi és céhes infrastruktúrája alapozta meg. Felemelkedésében döntő szerepet játszott a vallás és a kultúra, illetve az a tény, hogy a török hódoltság idején átvette az ország központi részeinek gazdasági szerepét. A vallási, kulturális, kereskedelmi és ipari szálak egymást erősítve hatottak, és a XVIII. század végéig nem függetleníthetők az egyházpolitikai összefüggésektől.

* Elhangzott a debreceni Nagytemplomban a 2009. évi könyvtáros vándorgyűlés alkalmából.

mében városállam, „anyaváros” amelynek kolóniái vannak, azaz hátországa van! (A minősítés nem utólagos, a források gyakran emlegetik az „anyaváros” és „anyaoskola” fogalmát.) A régi Debrecennek ez volt a legfontosabb tulajdonsága. Hatalmas hátországgal rendelkezett, amelyet legpontosabban talán az iskola-történet dokumentál: 580 Debrecenhez kötődő partikuláról, „fiók iskoláról” tudunk¹, amelyekbe a kollégium tanévenként több tucat rektort küldött, és ahonnan befogadta a legtehetségesebb diákokat. Közülük évente hatnyolc indult nyugat-európai tanulmányútra.

A neveléstörténeti példákhoz hasonlóak mutatkoznak az élet minden területén: ahol Debrecennek vallási vagy iskolai kapcsolatai voltak, gyakran ott jöttek létre a helyi céhek filiái is. A szellemi és gazdasági külkapcsolatokat ekkoriban törvényszerűen élénkítették az egyházi szálak: ha egy térképen jelöljük a Debrecenben vásároló kereskedők telephelyeit, a kollégiumi diákság legációs helyeit, a debreceni nyomda bizományosainak székhelyeit, a helyi iparosok vándorlásának állomáshelyeit, azok kifejezetten református jellegű helységekhez kötődnek, és hasonló a helyzet a debreceni céhekben működő legények vagy a kollégiumba érkező diákok származási helyeivel. (A XVIII. században nem szívesen mentek protestáns mesterek olyan városba, ahol körmenetekben való részvételre voltak kényszerítve, de ha mentek volna is, a szabad királyi városokban nem vásárolhattak házat.) Következésképpen a város hátországnak tényleges nagysága jórészt attól függött, hogy az ország lakosságának hány százaléka volt protestáns: 90%, mint a XVI. sz. végén, 50%, mint a XVII. sz. végén, vagy 20%, mint a XVIII. sz. végén.²

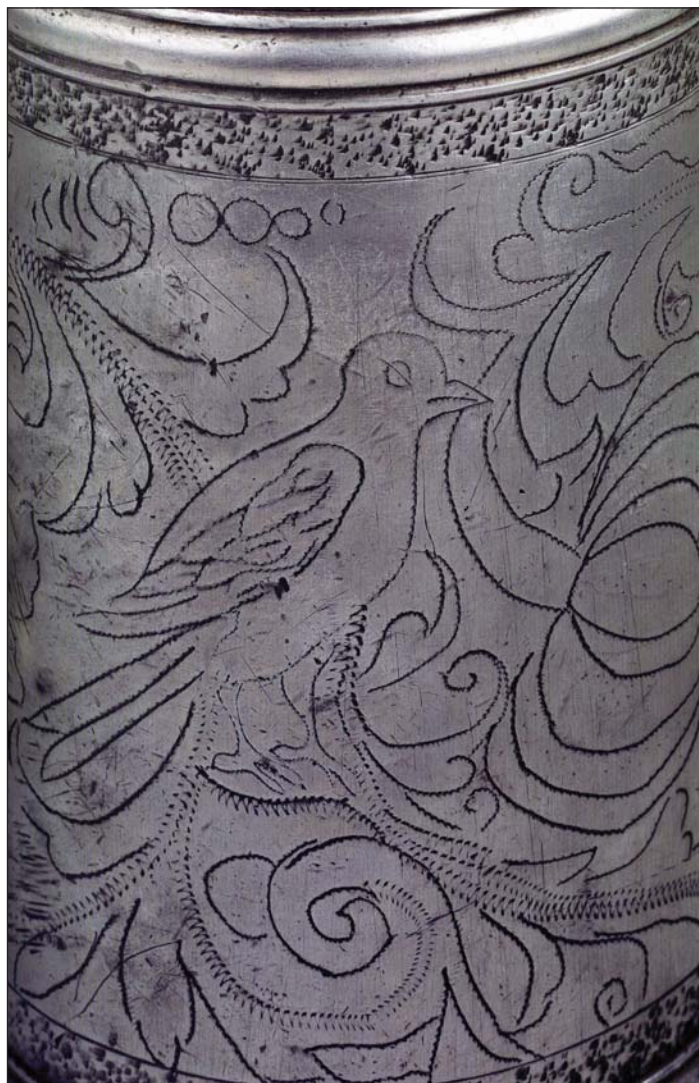
Millenniumi városkép, cifra-szűrős civisekkel

2. Mit értettek a régiek a „parasztpolgári metropolisz” fogalmán? Azaz melyek Debrecen jellegzetes vonásai? Ez a különösen csengő, archaikus fogalom, amely Julow Viktor irodalomtörténészről ered, a város lényegét fejezi ki. A metropolisz alatt természetesen *nem világváros* értendő, hanem a fogalom eredeti értel-

Az első kérdéshez, a vallási szálakhoz visszatérve, Európában sem kivételes jelenség, hogy egy mezőgazdasági régió vezető települése vallási fordulatnak köszönhetően emelkedik nemzetközi összefüggések közé. A legismertebb talán Genf példája.³ Korábban Várad volt a régió egyházi központja, a reformációval Debrecen vált az egyetlen olyan egyházigazgatási centrummá, amelynek fennhatósága a három részre szakadt ország mindhárom részét érintette. Ez a feladat is regionális szerepre készítette a Tiszántúl központját, amely az átlagos mezővárosok vonzáskörét többszörösen meghaladó távlatokban, a Dunántúlon és a Felvidéken is hatott.

Annak is van bizonyos vallásfelekezeti háttere, hogy *Debrecen mint kereskedőváros vonzóvá lett*: Méliusz, a város szellemi vezetője azt hirdette, hogy „minden embernek, bármiféle rendű és rangúak legyenek, szabadon hagyja az Írás és megengedi a természet törvénye, hogy tulajdon vagyonnal bírjanak”. Debrecenben érdemnek minősült a munkával szerzett vagyon, hasznot hozó kölcsön után jogos volt a kamatszedés, isteni elhívás a kereskedés. Méliusz számított a kereskedők támogatására, és mindent elkövetett meggyőzésükre. Azt hirdette, hogy a kalmárság „jó és kedves” lehet Isten előtt, „a megtért fukarok”, azaz bankárok megelőzik a farizeusokat az Úr országában.⁴ Legelső nyomtatásban megjelent művét (A Christus közbe iarasarol valo predicacioc, 1561.) „A magyarországi jámbor és keresztyén áros népeknek” ajánlotta (akik Debrecenben, Szombatban, Kassán és Váradon laknak), mert „széjjel való járásban ti vöttétek és hallottátok egyebeknél előbb az igaz tudományt”. A XVI. század végén Debrecen meghatározó szerepet játszott a Hódoltság, a királyi Magyarország és Erdély forgalmának lebonyolításában, a nyugati árucikkek behozatalában és török, illetve balkáni áruk közvetítésében. Buda elfoglalása után, földrajzi elhelyezkedése és előjogai folytán, leginkább Debrecen volt képes gazdasági folyamatok befolyásolására, vallási és kulturális hatások közvetítésére.

A „parasztpolgári metropolisz” olyan település volt, amelyben erőteljesen érintkezett a szóbeli és az írásbeli, a népi és a városi kultú-

ra, a klasszikus, a biblikus és a modern európai műveltség, amelyeknek létrejött egy jellegzetes *szintézise*, amely a messze földről érkező, majd innen távozó diákság révén az egykor protestáns többségű ország számtalan településén hatott.

A népi és a városi kultúra érintkezését pompásan illusztrálják egyes kézműipari ágazatok. A debreceni asztalos céhnek 29 helységben voltak filiái Miskolctól Temesvárig és Ugocsáig. A XIX. sz. elején is 60–80 asztalos dolgozott a városban, a vidéki filiák csak 1826 után vették át Debrecen szerepét. Győrffy István azt írja, a „magyar szűrszabómesterség történetét tulajdonképpen Debrecennel kellene kezdenünk, mert itt van a legmesszebbre nyúló emléke a szűrszabóságnak”. Hasonló a helyzet a fazekassággal: a hazai kerámia legdíszesebb típusa a középtiszai csoport, amelynek Debrecen volt az elindítója. 1770-ben a szabad királyi városokban élő fazekasok 20%-a Debrecenben dolgozott!

Ónkanna

Debrecen mint véleményformáló

A város véleményformáló hatásával összefügg, hogy színmagyar településről van szó, egy olyan országban, amelyben a polgárság zöme más etnikumhoz tartozott. Debrecenben a XVII. századi céhes iratok között nem találunk német szakkifejezéseket, XVIII. századi leírásokban pedig az utazók kuriózumként említik, hogy „ennyi ember és mind magyarul beszél”.⁵

Egy „anyaváros” szerepkörétől elválaszthatatlan a véleményformáló szerep. A XVIII. században 25–30 ezer lakosú Debrecenben folyamatosan kétezer diák tanult, és a felső tagozat növendékeinek csupán töredéke (15%-a) volt debreceni. Az egyházkerületet Debreceni Ember Pál összeírása idején, 1709-ben 763 egyházközség alkotta. Ezek a települések minden tekintetben Debrecenre figyeltek, de a kollégium számára is létkérdés volt, hogy az ország több mint 1200 református egyházközségével kapcsolatban lehessen.⁶ A három nagy egyházi ünnepen ígét hirdető legátusok, aratás és szüret után pedig adománygyűjtő szupplikánsok járták be az országot. Az iskola előjárói a XIX. században már nem az adománygyűjtést tartották elsőrendűnek, hanem az erkölcsi hasznot, tapasztalatok és országismeret szerzését, a falusi nép „gyámolítását”.

Még a XIX. században is a városhoz igazodott a távoli vidékek református lakossága, szellemi vezetői, kereskedői, iparosai révén is. Az élénk kapcsolatnak az élet minden területén következményei voltak. A kollégiumi diákságnak a paraszti kultúrára gyakorolt hatását újabban folklórvizsgálatok igazolják, jó példa erre Csokonai folklorizálódása.

Figyelmet érdemel Debrecen a magyar nyelv művelése és a népi műveltségre gyakorolt hatása miatt is, de talán helyesebb kölcsönhatásról beszélni. A XVI–XVIII. században a debreceni ábécéskönyvek, tankönyvek, énekeskönyvek, kalendáriumok, bibliai és szép-históriák mellett a kegyességi irodalomnak volt a legjelentősebb tömegbefolyása, hatalmas példányszámai a kalendáriumok megjelenési adataival vetekedtek. A kollégium egyrészről olyan irodalmárok tehetségét táplálta, mint Szenci Molnár Albert, Fazekas Mihály, Csokonai Vitéz Mihály, Kölcsey Ferenc, Arany János, Móricz Zsigmond, Ady Endre, Szabó

Lőrinc és igen sokan mások. De legalább ilyen lényeges társadalmi és tömeghatása: a kollégium „az alkalmi költészet gyári nagyüzemét” működtette. A versírás mesterségbeli fogásait elsajátító ifjak a kollégiumból kikerülve életük fogytáig ontották az alkalmi rigmusokat, temetésektől lakodalmakon át a disznótorokig.⁷ A diák poéták köztes helyzetéből természetesen adódott a népköltészet, a népies műköltészet és a „magasabb” irodalom közötti közvetítő szerep. A kollégiumi diákok kéziratos versgyűjteményeinek olvasóközönsége sok ezer főre volt tehető.

Csokonai Vitéz Mihály

Fazekas monográfusa szerint a Lúdas Matyi egyedül a „parasztpolgári metropolisban”, Debrecenben születhetett meg, amely egyúttal respublika is volt, közelebről „Keresztyén Respublika”, amelynek területén a nemesség semmiféle privilégiummal nem élhetett, amelynek leggazdagabb lakói is egy asztalnál étkeztek cselédekkel. Korábban szóba került a szóbeli és az írásbeli, a népi és a városi kultúra, illetve a klasszikus, a biblikus és a modern európai műveltség debreceni szintézise.

Az említett szintézisre két példa: Az egyik az a Csokonai, akinek a kultusza (egészen a Kossuth-kultusz jelentkezéséig) meghatározó

volt Debrecen életében, aki teljes műveltségét a kollégiumban szerezte, akinek írásai a Csikóbőrös kulacstól Anakreonon és a Biblián át Voltaire-ig és Rousseau-ig vezetnek, de stílusosan és világnézetileg szerves egységet képeznek.

A másik eklatáns példa a debreceni festett pergamené: ez a könyvkötészeti típus a Németalföldön jött létre, Németországban a legkorábbi magyar példákkal egy időben jelent meg, technikája nem nálunk alakult ki, aligha van olyan díszítő eleme, amelyet Nyugat-Európában nem alkalmaztak volna, a cívisvárosban mégis olyannyira magyar jellegűvé formálódott, mint egy tulipános láda vagy egy cifraszűr. Olyan stíluskeveredés eredménye, amelyben hangulatilag a hazai elemek uralkodnak. Ráadásul a kompaktorok, a könyvkötők voltak azok, akik a debreceni nyomda termékeit az egész országban árusították, a debreceni könyvkötő céh volt az ország keleti részén az egyetlen, távoli városok könyvkötői is filiális kapcsolatban voltak a debreceniekkel.

Debrecen múltja arra is példa, hogy létezett a polgárosulásnak egy önálló magyar útja. ■

Jegyzetek

¹ Amikor néhány évvel ezelőtt Észak-Kelet-Magyarország települései szlovákiai, kárpátaljai és romániai résztvevőkkel létrehozták Debrecenben a városok és falvak szövetségét, a hivatkozási alap a kollégium hajdani iskolarendszere volt.

² Debrecen lehetőségeit érdemes egybevetni a többi református központéval is: 1715-ben még az ország első települése (a rangsort a lakosság száma, gazdasági, közigazgatási és kulturális szerepe révén állította össze Gyimesi Sándor történész). Pápa ekkor a 13., Sárospatak a 35. 1850-ben a lakosság 95%-a református Debrecenben, Pápán mindössze 10%, Patakon is csupán 45%.

³ Genf esetében is jellemző volt, hogy fontos kereskedelmi útvonal stratégiai pontján helyezkedett el. Hasonló példa a kollégiumra döntő hatást gyakorló Wittenberg, amely német viszonylatban egy nem túlzottan jelentős kisváros volt. Életének meghatározó tényezője lehetett (akár Debrecennek) a diákság létszáma: az adófizetők 20%-ának megélhetése a könyvek forgalmától függött.

⁴ Debrecen története. 1.k. Debrecen, 1984. 518–520.

⁵ Debrecen kivételes voltára sok példa ismert. A Debrecen-Nagyvárad-i :rtesítő volt pl. az ország első magyar nyelvű napilapja. Más városokban a nyomdászok társalgási nyelve is német volt a XIX. sz. 2. felében!

⁶ A kollégiumra alkalmazott „ország iskolája” kifejezés eredetileg csupán azt jelentette, hogy az ország református vezetői más egyházkerületekben is feljogosították a debreceni-eket támogatások gyűjtésére.

⁷ Arany János kritikusan összegzi ezt (az általa belülről ismert) világot: „valamely ’pátrónus’ nevenapjára örvendő, halálakor gyászéneket enyvezni össze ... ez volt a költészet műhelye”. Amint a Bolond Istók második énekében mondja, az efféle poéta akkor sikeres, ha „... méltó szuszt keres/ elzöngni ott fenn, hol sas szárnya csattog,/ Minő félisten a vén esperes.”

Festett pergamen

„Nincs más haza, csak az anyanyelv”

❖ Venyigéné Makrányi Margit

Ezzel a Márai Sándortól kölcsönzött címmel rendezett konferenciát 2009. május 21-én Széphalmon a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE), annak Olvasószolgálati Szekciója és Borsod Megyei Szervezete, a Kazinczy Múzeum, a sátoraljaújhelyi Városi Könyvtár, valamint a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár.

E rendezvénnel, a magyarországi és a határon túli könyvtárosok meghívásával emlékezni és tisztelegni szerettünk volna a magyar nyelvújítás, a modern magyar irodalom megteremtéséért folytatott harc vezéregyénisége előtt, bepillantást engedve egyúttal Kazinczy Ferenc gazdag kultúraépítő munkásságába is.

A rendezvény megszervezésében kiemelt partnerünk volt a Kazinczy Múzeum, de hathatós anyagi segítséget kaptunk a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Mecénás Alapjától, valamint a Balassi Intézettől is.

A konferenciának helyet adó Széphalom nemcsak Borsod-Abaúj-Zemplén megye különös jelentőséggel bíró települése, de a magyar művelődéstörténet meghatározó helyszíne is, amely nevét és ismertségét Kazinczy Ferencnek köszönheti. Már 1806-tól a magyar irodalmi-politikai gondolkodás egyik központja volt, az irodalmi és nyelvújítási reformtörekvések bölcsőjeként emlegetik, de ma is különös jelentőséggel bír a nyelvművelés, a magyar nyelv ápolása szempontjából. A magyar kultúra, a magyar nyelv iránt elkötelezettek zárán-

dokhelye, ahol a közelmúltban adták át A Magyar Nyelv Múzeumát, helyet biztosítva a magyar nyelv ápolásának, kutatásának.

A magyar írófejedelem, a 250 éve született Kazinczy Ferenc innen irányította két évtizeden át a magyar irodalmat, levelezésben állva a kor szinte valamennyi jelentősebb írójával.

Nála a magyar nyelv ápolása egyet jelentett az európaisághoz, a legműveltebb nemzetekhez való kapcsolódással, az újat teremtés parancsával, az együttes munkálkodás szükségességével.

A konferenciának helyet adó múzeumba hívtuk és vártuk a megye, a régió, az ország könyvtárosait és minden olyan érdeklődőt, aki fontosnak érzi nyelvünk ápolását, őrzését, azt, hogy együtt emlékezzünk a neves költőre, irodalomszervezőre és nyelvújítóra. Meghívásunkra közel százhusz érdeklődő, zömében könyvtáros érkezett határon innen és túlról. Jelen voltak a konferencián a Móricz Zsigmond Társaság tagjai is Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből.

A konferencia résztvevőit köszöntötte *Ódor Ferenc*, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, Sátoraljaújhely város képviselőjében *Dudás Gábor*, a művelődési osztály vezetője, *Bakos Klára*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke, a szervezők nevében *Venyigéné Makrányi Margit*, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója. Köszöntő szavaikkal röviden méltatták Kazinczy Ferencet, a magyar nyelv ápolásának és a közelmúltban megnyílt múzeum életrehívásának fontosságát.

A köszöntőket a szakmai előadások követték. Neves előadók, egyetemi oktatók segítettek feleleveníteni a múltat, Kazinczy tevékenységét, a nyelvünkben bekövetkezett változásokat.

Borbély Szilárd egyetemi docens, a Debreceni Egyetem Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tanára, Kazinczy Ferencről mint fordítóról szólt, illetve ennek kapcsán bemutatta azt a hatalmas vállalkozást, mely 1999-ben

indult a Debreceni Egyetemen, s mára már messze túlnőtt az egyetem falain. A Textológiai Munkacsoport tíz évvel ezelőtt fogott hozzá Kazinczy Ferenc életművének újrakiadási munkálataihoz. Az újabb kutatások sok új ismerettel gazdagították az irodalomtörténetet, hisz az elektronikus kiadások eszköztárát is felhasználták már ebben a munkában. Az elmúlt tíz év tapasztalatait, a munkálatok során feltárt újabb információkat osztotta meg a hallgatósággal az előadó, valamint szólt arról is, hogy Kazinczy első fordításainak kritikai kiadása elkészül az évfordulóra, s várhatóan őszre napvilágot látnak az első kötetek, valamint a *Pályám emlékezete* című mű is.

Gergye László, az ELTE XVIII–XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tudományos főmunkatársa, *Élet és költészet egysege* címmel a költő Kazinczy Ferencről tartott rendkívül igényes, történeti összefüggéseket és irodalomelméleti alapvetéseket is megfogalmazó előadást. Szólt arról, hogy a művészt elsősorban nem költőként tartja számon az irodalomtudomány, bár Kazinczy – erről életművében több helyen is olvashatunk – költői műveit tartja a legfontosabbnak. Munkásságában kiemelt szerepe, jelentősége volt a költészetnek, s munkáinak hatása a maguk idejében nem volt elhanyagolható. Mivel a halhatatlanság utáni vágy erőteljesen foglalkoztatta, s ennek megvalósításában kiemelt szerepet tulajdonított a költészetnek, jól átgondolt költői programmal, tudatosan építette költői munkásságát. Ennek két, kevésbé ismert darabját – *Az áldozó* és *A tanítvány* című verset –, ezek részletes irodalomelméleti elemzését ismerhettük meg az előadó jóvoltából.

Péterfy Gergely adjunktus, a Miskolci Egyetem oktatója, Kazinczy Ferenc életének egy olyan fejezetéről szólt, melyet nem szoktak a fősodorba tartozóként emlegetni, mégis nagyon izgalmas, és számos művelődéstörténeti kitekintésre ad alkalmat. Kazinczy Ferenc apósa nyomdokain haladva Kassán a rózsakeresztes rend tagjai sorába lépett. Később, elhagyva ezt a rendet, a szabadkőműves-páholy tagja lett, ahol 1786-ban megismerkedett a néger Angelo Solimannal. Soliman portugál rabszolgakereskedők segítségével került Elefántcsontpartról Európába, s taníttatása eredményeként korának kiemelkedő műveltségű alakja lett.

Kazinczy Ferencsel való barátságáról, ennek a Kazinczy életműben fellelhető vonatkozásairól hallhattunk élvezetes előadást. A történetről, Kazinczy szabadkőműves múltjáról többet is megtudhatunk majd az előadó hamarosan megjelenő kötetéből.

Kováts Miklós nyugalmazott tanár, újságíró Kazinczy Ferenc Kassán töltött éveinek emlékeit idézte fel. Szólt arról, hogy Kassa és Kazinczy elválaszthatatlanok. Kazinczy ott tartózkodása alatt Kassa a magyar szellemi élet központjává vált, s ezek az évek Kazinczy életpályájában is a legjelentősebb periódusok közé sorolhatók. Itt alapozta meg irodalomszervező munkáját, lapjai mellett számos kötete jelent meg a városban. Az előadó rendkívül plasztikusan mutatta be Kazinczy korának Kassáját is, mintegy időutazásra invitálva a hallgatóságot.

Fehér József irodalomtörténész, a Zempléni Múzeum és A Magyar Nyelv Múzeuma igazgatója, egy neves irodalomtörténészről, bibliográfusról, könyvtárossal, a 95 éves korában nemrég elhunyt *V. Busa Margitról* emlékezett meg előadásában. Fehér József nemcsak ismertette a nemzetközileg is ismert és elismert bibliográfus életpályáját, de a közeli barátság, a több évtizede élő szoros munkatársi kapcsolat során megélt közös emlékek felidézése mellett részletesen szólt Busa Margit munkásságáról, bemutatta megjelent köteteit, a Kazinczy Társaság és Busa Margit együttműködésének eredményeit. Busa Margit személye korábban is elválaszthatatlan volt Széphalomtól, hisz hosszú élete során két meghatározó témája volt kutatóként: Kazinczy Ferenc és a magyar sajtóbibliográfia. A Horváth János és

Alszeghy Zsolt tanítványaként doktorált irodalomtörténész 1945 és 1973 között az Országos Széchényi Könyvtár munkatársaként végezte kutatásait. Nyugállományba vonulása után is töretlen lendülettel és elszántsággal foglalkozott kedvenc témáival. Neve, szorgalma és munkabírása – Szinnyei Józseféhez hasonlóan – fogalommá vált a kutatók körében. Könyvtárát A Magyar Nyelv Múzeumának ajándékozta, támogatva ezzel is a következő kutatónemzedék munkáját.

Kiss Endre József, a Sárospataki Református Kollégium Gyűjteményei Nagykönyvtárának igazgatója, előadásában Kazinczy Ferenc könyvgyűjtő szenedélyéről, a fiatal korában megalapozott kitűnő könyvismeretéről szólva részletesen beszámolt Kazinczy könyvtárépítő elképzeléseiről, gyűjteményének összetételéről. Megtudhattuk az előadásból, hogy Kazin-

czy Ferenc könyvtára jelentős méretűnek számított annak ellenére, hogy tulajdonosa nem tartotta annak. Kézikönyvtára – a többszöri ajándékozások ellenére – élete végén is elérte az öt-hatezer könyvtári egységet. A könyvek mellett nagy hangsúlyt fektetett a képek, metszetek, térképek gyűjtésére is. Az élvezetes előadás során nemcsak a Sárospatakra került gyűjtemény különlegességeiről, de a „széphalmi Mester” könyvszeretetéről is képet kaptunk, mely nem volt öncélú, kulturális küldetéstudattal párosult.

Nyiri Péter irodalomtörténész, muzeológus, A Magyar Nyelv Múzeuma igazgatóhelyettese, a magyar nyelvújítás történetének fordulópontjait ismertette, a felvilágosodás kori, Kazinczy-féle nyelvújításról, annak előzményeiről és következményeiről beszélt *Kováts Dániel* nyugalmazott főiskolai tanár képes-szöveges prezentációjának felhasználásával.

A tartalmas előadásokat követően, Kazinczy Ferenc szavait idézve, koszorúzásra került sor síremlékénél. A megemlékezés virágait a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, az MKE Borsod Megyei Szervezete, az MKE Olvasószolgálati Szekciója, valamint a szabolcsi és a határon túli kollégák helyezték el, majd tiszteletadásként a résztvevők elénekelték a Szózatot.

A konferencia zárásaként Nyiri Péternek, a Magyar Nyelv Múzeuma igazgatóhelyettesének szakértő kalauzolása mellett a könyvtárosok megtekintették a múzeum kiállításait,

a mauzóleumot és a Kazinczy-kertet.

Az elhangzott előadások, reményeink szerint, a közeljövőben kötetben is hozzáférhetővé válnak. ■

Korszerű eljárások – korszerű könyvtárak

Miskolc-Gömörszőlős 2009. május 24–25.

◆ Bokrosné Stramszky Piroska

A könyvtár olyan intézménytípus, mely az elmúlt évezredben a legnagyobb változásokon ment keresztül, mindig alkalmazkodva az adott kor elvárásaihoz. Nagy utat járt be a kőtáblától kezdve a papirusztekercseken át az elektronikus információ szolgáltatásáig. Amíg a korszerűséget évszázadokon át többnyire a gyűjtött dokumentumok típusai és azok számbavételének módja jelentette, a XXI. század korszerű könyvtárát funkciójának, feladatainak változásában érhetjük tetten. Ma a korszerűséget talán az fejezi ki legjobban, ha *szolgáltató könyvtárról* beszélünk. Ma már nem elsődleges szempont az információ hordozója, hanem maga az információ, illetve az, hogyan juthat el a leggyorsabban, leghatékonyabban a használókhoz. Ez pedig a szolgáltatások révén valósítható meg. Azt is figyelembe kell vennünk, még ha nehezen valljuk is be magunknak, hogy e szolgáltatások piacán a könyvtárak nincsenek egyedül, egyre nagyobb a verseny a könyvtárak, valamint az információs piac más szereplői között. Nagy kihívások elé állít minket a technika gyors fejlődése és ez a versenyhelyzet. Akkor tudunk megfelelni a kihívásoknak, ha magunk is kutatjuk azokat az információkat, módszereket, melyek a versenyszférában már beváltak, és ha nem is teljes mértékben és változatlan formában, de alkalmazhatók könyvtári területen is. Az elmúlt években olyan műhelymunka alakult ki az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszékén *Kiszl Péter* egyetemi adjunktus vezetésével, ahol a könyvtáros hallgatók feladata épp az, hogy a bevált módszereket könyvtári területen próbálják alkalmazni, tapasztalataikat pedig szakmai programok keretében ismertessék. A II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár elkötelezett abban, hogy az új módszerek bemutatásának teret adjon, segítse, hogy a gyakorló könyvtárosok minél szélesebb körben megismerhessék azokat. A megyei könyvtár számos konferenciát szervezett e célból, a legutóbbi a 2009. május 24–25-én megrendezett kétnapos program volt.

A konferencián elsőként *Fodor Péter*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója foglalta össze azokat az ismérveket, amelyek ma a korszerű könyvtár jellemzői. A korszerű könyvtár *tudástár és információs központ*, ahol középpontban a használó áll. Legyen szó a jó megközelíthetőségről, a közösségi és a személyre szabott szolgáltatásokról, a virtuális könyvtár és tanulási központ szerepről, az esélyegyenlőtlenség mérsékléséről.

A szolgáltató könyvtár megvalósulásához paradigma- és technológiaváltás szükséges. Legmeghatározóbb ismérvei többek között: a differenciált szolgáltatási elv, a minőségelv, a többfunkciós könyvtár elve és a kulturális központ szerep, valamint a hatékony személyzet. Mindezeket röviden összefoglalva egy használó- és olvasóbarát könyvtár működtetése a legfontosabb, amit szem előtt kell tartani.

Kiszl Péter előadásában mintegy felvezetésként foglalta össze azt az ELTE-n folyó munkát, mely évekkel ezelőtt kezdődött a könyvtárosképzés válaszáként az információs piac kihívásaira, és amelynek eredménye a további két előadónak, *Figula Anikónak*, a Széchenyi István Egyetem Könyvtára megbízott igazgatójának és *Nagy Nikolettnek*, a jászberényi Városi Könyvtár és Információs Központ informatikus könyvtárosának kutatása és prezentációja.

Kiszl Péter előadásában Fodor Péterrel összhangban a szemléletváltás szükségességét emelte ki: olyan szolgáltató-központú szemléletre kell váltani, melyben a klasszikus hivatás értékei ötvöződnek a modern kompetenciákkal. Haladni kell a korról, ahol a versenyképesség létkérdés. Olyan nyílt rendszert kell működtetni, amelyben a „használó a király”.

Rámutatott többek között arra, hogy ennek a szemléletnek a kialakulásában milyen szerepe és felelőssége van a képzésnek, a képzőhelyeknek.

Nagy Nikolett az ügyfélkapcsolati menedzsment ma alkalmazott módszeréről, a CRM-ről beszélt, konkrét példákkal illusztrálva, hogy a könyvtári rendszerben ma alkalmazott számítógépes programok hogyan használhatók és hogyan fejleszthetők abba az irányba, hogy képesek legyenek ennek mintájára hatékonyabb és személyre szabott szolgáltatásokat nyújtani.

Figula Anikó a minőség javításának humán feltételei felől közelített, nevezetesen olyan módszert ismertetett – coaching –, melynek alkalmazásával az egyéni teljesítmény javítható. Ez nagyon biztatónak tűnt, és sok vezetőnek nyújthatna segítséget a hatékony menedzseri munka végzéséhez. Alkalmazását elsősorban az anyagi források hiánya akadályozza.

Talán nem lenne haszontalan, ha a könyvtári szakmában, hasonlóan a minőségbiztosításhoz és a csapatépítő tréningekhez, ez a terület is szerepet kapna a továbbképzésben.

A minőség kérdése volt a témája Nagy László, a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár igazgatója előadásának, aki a közelmúltban bevezetett ISO minősítés szükségességéről és hatásairól beszélt. Az elmúlt években végzett használói felmérések összehasonlítása kapcsán olyan matematikai módszerek alkalmazására hívta fel a figyelmet, melyek segítségével megbizonyosodhatunk arról, hogy valóban jól érzékeljük-e az olvasói igényeket, valóban azt nyújtjuk-e, amire használóinknak szükségük van.

Ha a könyvtárak szolgáltatásairól beszélünk, nem hagyhatók figyelmen kívül, mint a szolgáltatás szereplői, a könyvtárosok, valamint a köztük és a használók közötti kommunikáció, mely nagymértékben befolyásolja az olvasói elégedettséget. Nincs olyan könyvtár, ahogy egyéb intézmény sem, melyben ne jelennének meg „problémás emberek, problémás használók”. Somorjai Noémi, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet Harkai Schiller Pál könyvtárának könyvtárosa külföldi szakirodalom feldolgozásával és bemutatójával próbált meg segítséget nyújtani és gyakorlati tanácsokat

adni ahhoz, hogy a könyvtárosok egy adott pillanatban hogyan nyilvánuljanak meg, hogy próbálják az esetleges nehéz helyzeteket kezelni.

A problémamegoldás, a stressz oldása ma már szinte központi szerepet tölt be a mindennapjainkban, főként a munkánkban. A könyvtári szolgáltatások, a napi kapcsolat a használók százaival nem kis megterhelést jelent a könyvtárosok számára. Kevés alkalom kínálkozik arra – akár megfelelő helyszín, akár megfelelő szakember segítségének igénybevétele –, hogy az oldódásra, a feltöltődésre szervezett kereteket biztosítsunk. Ennek érdekében szerveztük meg a konferencia másnapjára azt a *stresszoldó tréninget*, melynek helyszínéül a várostól távoli, csendes és nagyon szép természeti környezetet, Gömörszőlőst választottuk. A nagy érdeklődésre való tekintettel két pszichológust

kértünk fel a tréning levezetésére, melynek kapcsán jó néhány, a könyvtárban mint munkahelyen felmerülő problémát beszélünk meg.

Végezetül rövid sétát tettünk a településen, megtekintettük a több mint százéves eszközökkel még ma is működő gyapjúfeldolgozót, a közelmúltban felújított könyvtári szolgáltatóhelyet, valamint a helytörténeti gyűjteményt és tájházat.

Ez a hétvége nemcsak új szakmai ismeretekkel gazdagította a résztvevőket, de kiváló alkalomnak bizonyult a kapcsolatépítés és a tapasztalatok megosztása mellett a feltöltődésre is.

A programot a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. ■

Keresés az interneten

Ön hogyan és mennyit keres az interneten?
És mennyit fordít rá?

➔ Egri Krisztina

2009. június 3-án tartotta a Magyar Információbrókerek Egyesülete (MIBE) kilencedik konferenciáját a fenti címmel.¹ A résztvevők többek között arra keresték a választ, hogyan keresünk az interneten, milyen módszereket alkalmazunk, és miképp mérhető le az információ értéke.

Tények és tévhitek (Jóföldi Endre)

A web három jól elkülöníthető részéről beszélhetünk: látható web (visible web), mély web (deep web), rejtett web (hidden web). A kereséseink során a látható webbel találkozhatunk (a látható web fogalma alatt azon weboldalakat értjük, amelyeket a keresőmotorok megtalálnak.), de ennek is csak egy kis részével, hiszen nem mindegy az sem, hogyan keresünk. Meghatározó tényezőként kell említeni a különböző fájlformátumokat, alkalmazásokat (rejtett web), illetve azt, hogy csak publikus adatbázisokhoz jutunk-e el keresésünk során (látható web), vagy esetleg zárt adatbázisokba (mély web) is bepillantást nyerhetünk.

A kereső megfogalmazáson múlik a találati halmaz nagysága. Megfelelően tudjuk meghatározni, kifejezni az információk szükségletünket? A keresés eredményeként létrejött találati halmazok mérete kapcsán felmerülhet a keresőben: a „keresés után vagyok vagy előtte” kérdése.

Az 1. ábra összefoglalja egy amerikai felmérés eredményét, mely azt kutatta, hogy a felhasználók milyen okok miatt adják fel a keresést:

Keresési nehézségek	Első számú probléma
72,3% belefárad a keresésbe	25% túl sok találat
65,4% két vagy több órát töltött kereséssel	24% sok fizetett találat
75% sikertelen a keresése	18,8% a kereső nem érti, mit akarok
	18,6% rendszertelen találatok

1. ábra – Keresési nehézségek és problémák²

A kereső hajlamos arra, hogy a találati halmaznak csak az első tíz elemét nézze meg. Három befolyásoló tényezővel azonban számolnia kell: keresőoptimalizálás (SEO – Search Engine Optimization), az ún. PageRank (egy adott oldal indexelve van-e vagy frissen került fel a hálóra), illetve a 'pay per click' (fizetés kattintásonként). Ezek után felmerülhet a kérdés, hogy mennyire relevánsak az információk a találati listák elején.

A felhasználók igényei folyamatosan változnak, s ezek hatással vannak a keresési technikák, rendszerek alakulására. A kereső számára fontos lehet, hogy visszanezhetők legyenek a régebbi lekérdezései, a találati halmazt gyorsan át tudja tekinteni (tartalomjegyzék-szolgáltatás), a rendszer segítsen a további kutatásban (szándékadatbázis – pl. Google Zeitgeist³), a témához kapcsolódó megfelelő metodikát ajánlja fel (szemantikus keresés – PolyMeta; vizuális keresés – SearchMe; real time keresés – Twitter).

A szociális hálók szerepe az interneten
(Takács Dániel)

Az internet további fejlődése és a Web 2.0 alkalmazások megjelenése teljesen átalakítja az internet használati szokásait. A Web 2.0 kapcsán a web már mint teljes működési környezet jelenik meg, amely dinamikus, interaktív felületet biztosít a felhasználók számára.

Az interneten lévő „közösségi háló” (social network) alatt azokat a csoportosulásokat értjük, amelyeket meghatároznak a személyek, viszonyok, szerepek, és ahol különböző mozzanatok cseréje történik (információ, érzelmek, anyagi dolgok).

A közösségi hálók önszerveződéssel jöttek létre. Elsődleges céljuk, hogy az infokommunikációs technológiák segítségével közösségeket, társadalmi fórumokat teremtsenek. A hálózatokat meghatározza felhasználói körük: iWiW, Facebook, Google Friend Connect, Twitter.

Bárki tud csatlakozni, és bármit meg lehet osztani egymással. A közösségi hálók nem csak az információmegosztásról szólnak, ahol saját vagy más tartalmakat tehetünk elérhetővé mindenki számára, hanem a tájékozódásról is. A közösségekben általában jellemző, hogy egy-egy meghatározó, domináns személy köré

csoportosulnak az emberek egy-egy érdeklődési területen. Ez az internetes közösségekre is igaz. Az, hogy ki milyen helyet tölt be egy adott társaságban, meghatározó az információkereső számára: Kinek a véleményére adjak? Kitől kérdezzek?. Ezzel máris keresési szűrőt alkalmaz a tájékozódás során.

A közösségi hálók elterjedésével egyre inkább fontossá válik a valós idejű (real time) keresés, mivel a kereső már a jelenben választ akar kapni. Ezek a fórumok azt teszik lehetővé a felhasználó számára, hogy bármilyen információt akár azonnal meg tudjon szerezni, illetve személyes véleményeken keresztül tudjon tájékozódni.

Mivel sok ilyen alkalmazás létezik a weben, képtelenség mindenhol ott lenni. Ezt a problémát az ún. aggregátorok oldják fel. Az aggregátorok gyűjtőszolgáltatások, amelyek a különböző hálózatokat kapcsolják össze a tartalmak összeolvasztásával. Ilyen aggregált keresőeszköz például a YoName, a Wink, a Haika, a Sightix, a Searchmerge, a Collecta, a Twoogle.

Integrált információkeresés – miért más belül, mint kívül? (Papp Attila)

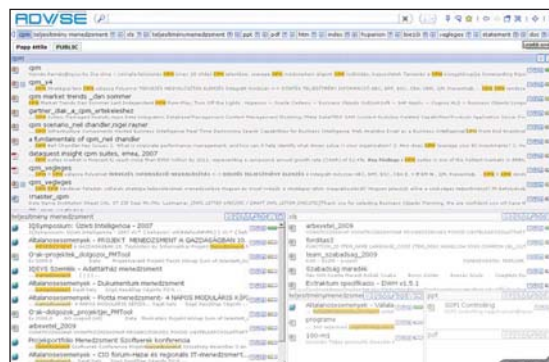
A vállalatok, cégek falain belül is információáramlás folyik, ami hasonlóan történik, mint kívül, a mindennapi élet során. Az üzleti intelligencia feladata, hogy a rendelkezésre álló adatokból olyan információkat állítson elő a vállalat dolgozói, valamint a technológia segítségével, amelyek megalapozott döntések meghozatalát teszik lehetővé. Mindezek eredményeképp egyre inkább teret nyernek a Google-szerű keresőkkel is megtámogatható rendszerek az üzleti szférában is. Ezt a szakirodalom BIgle-nek nevezi, ami a Business Intelligent (BI) és a Google szavak összevonásából ered. Általában egy már bevált általános kereső van a vállalat által meghatározott követelményeknek, igényeknek átalakítva, így egyedi megoldások, egyedi vállalati adatbázisok jönnek létre.

Ahhoz, hogy egy vállalat versenyképes legyen és hatékonyan tudjon működni, kulcskérdéssé válik az információ megosztása és megfelelő kezelése, felhasználása. A vállalati információmenedzsment többféle aspektusból közelíthető meg: egyrészt a teljesítménye-

nedzsment oldaláról (hiszen ezeknek a rendszereknek elsődlegesen a vállalat hatékonyságát kell támogatniuk), másrészt az adatkezelés oldaláról (jól strukturált, könnyen kezelhető adatbázisokra van szükség); valamint a közösségi szoftverek oldaláról (munkahelyi blogok, üzenőfal indítása, webkonferencia szervezése stb.).

A cég egy zárt közösség, azonosítható felhasználókkal, tehát kell, hogy belső információs hálózattal rendelkezzen, amely lehetővé teszi, hogy minél többen hozzájussanak a megfelelő információkhoz. Ezek a rendszerek lehetővé teszik a jogosultsági szintek beállítását is, így ugyanazon adatbázison belül meghatározható, hogy melyek a nyilvános információk, amelyeket a 'külső' felhasználók is láthatnak, és melyek a nem publikus információk, illetve hogy a vállalaton belül ki mihez férhessen hozzá.

Erre kínál megoldást az IQSYS által kifejlesztett rendszer, az ADV/SE, amely fogalmi alapú keresést tesz lehetővé (2. ábra).

2. ábra – ADV/SE rendszer nyilvános kezelői felülete⁴

Értékhozzáadott szolgáltatások készítése és kínálata (Hidvégi Péter)

Hazai és nemzetközi vonatkozásban is megfigyelhetők az általánosnak tekinthető tendenciák mind a hír-, mind pedig az adatszolgáltatók esetében: a piaci szereplők száma egyre inkább csökken, ezt általában fúziók és vállalati csődök eredményezik; egyre inkább előtérbe kerül az információk, illetve azok előkészítésének testre szabása, a tartalmak integrálása, és fontos az időmegtakarítás.

Az internet mélyebb és rejtett rétegeit a tartalomszolgáltató cégek elérik, szemben az átlagos felhasználóval. Ebből adódóan a keresés menete és milyensége is teljesen különböző:

csak releváns információkat tartalmaz a találati lista, teljes archívumok elérése lehetséges, az információt már feldolgozva kapja az ügyfél, csak hiteles forrásokot alkalmaznak, és csak jogtisztta információkhoz juthat az ügyfél.

Az internetes keresési idő és tudás kiszámlázása (Mikulás Gábor)

Az információ az üzleti életbe helyezve áruvá válik. Az információ értéke különböző aspektusokból közelíthető meg, és nézőpont kérdése, hogy mennyit is ér:

A keresés során technológiára (hardver, szoftver, kapcsolat) van szükségünk az elinduláshoz. Használhatunk ingyenes felületeket (látható web), speciális tartalmakat (mély vagy rejtett web), és eszközöket, amik beszerzési költséggel járnak.

Az összetett keresési módszerek megtanulása időigényes, és újabb időbe telik, amíg készség szintjén használjuk azokat. Ha az ügyfél az információkeresést szakember segítségével végzi el, azzal időt takarít meg, márpedig az üzleti életben az idő pénz.

A keresési tudással rendelkező információs szakemberek olyan ismeretekkel rendelkeznek, amelyek megkönnyíthetik egy-egy információ felkutatását, feldolgozását. Ismerik a speciális keresési eszközöket, a megadott igények alapján el tudják dönteni, milyen eszközökre van szükségük a kért információ felkutatásához. Elérik a mély web szintjét is.

Amennyiben az információ más formában található meg az interneten, mint ahogy az ügyfélnek szüksége van rá, akkor az átdolgozás, konvertálás plusz költséggel járhat. Ugyanez a helyzet a nyelvi problémával is, fordítás esetén újabb költségek merülnek fel.

Amennyiben tehát egy információnak árat akarunk szabni, számba kell vennünk, hogy mennyi keresési időbe került a megtalálás (mielőtt árat mondanák, végezzünk próbakereséseket), milyen speciális keresőeszközöket használtunk fel a folyamat során, kell-e felárral számolnunk (fordítás, formai szerkesztés, sürgősség esetében), az ügyfél egyszeri alkalommal keresett meg minket vagy folyamatos témafigyelést igényel, mekkora a megbízás (diszkont ár).

Gyakorlati megoldások

Az előadások után kerekasztal-beszélgetésre került sor *Kiszl Péter* (az ELTE adjunktusa) vezetésével, melynek főbb csomópontjai a következők voltak:

Korosztályi, generációs különbségek

Az információkeresési szokások kialakulásában szerepet játszik-e az életkor? A vélemények megoszlanak ebben a kérdésben. *Kiss Katalin* (a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – FSZEK osztályvezetője) elmondta, hogy a FSZEK Központi Könyvtárban évek óta zajlik a felhasználók képzése nagyon nagy sikerrel. A tapasztalatok szerint az idősebb korosztály nyitott az új technológiára és az általa nyújtott lehetőségekre. A tanfolyamokból kiindulva baráti körök is létrejöttek, tehát mindenképp rendelkezik közösségformáló erővel az internet.

A fiatalok számára az internet nyújtotta lehetőségek és a Web 2.0 alkalmazások már lassan természetessé válnak. Nekik inkább az okoz gondot, hogy pontosan meghatározzák az információs igényüket.

Web 2.0 alkalmazások előnyei és hátrányai

Takács Dániel (webkönyvtáros, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Könyvtára) ezen alkalmazásokról úgy véli, hogy a jövőben pozitív hatással lehetnek a felhasználókra. Elképzelhetőnek tartja, hogy tíz év múlva akár mindenki ilyen közösségi hálón keresztül érintkezzen egymással. Felmerül a kérdés, hogy csak erre lesz-e igény vagy a személyes kapcsolattartásra is. További pozitívumként említi, hogy ezeknél az alkalmazásoknál elég egy helyen részletesen megadni a profilunkat, és a többi alkalmazásokkal össze lehet kapcsolni a már meglévőt, így akár több helyen is ott lehetünk egyszerre anélkül, hogy minden rendszerbe külön-külön regisztrálnánk.

Jóföldi Endre (ügyvezető, WebLib Kft.) véleménye szerint azonban el kell gondolkodnunk azon, hogy ez tényleg jó-e a felhasználónak. Hiszen ha valaki tagja egy közösségi hálónak, akkor a személyes adatai, keresési szokásai is nyilvánossá válnak. Felmerül a kérdés, hogy akarja ezt mindenki? Hol vannak a személyiségi jogok határai?

Keresés – kérdés megfogalmazása

Az információkeresés során az első és egyben legfontosabb kérdés, hogy a kereső személy konkrétan meg tudja-e fogalmazni az információs igényét, szükségletét. Ezen múlik a keresési pontosság, a találati halmaz nagysága és a kereséssel eltöltött idő.

Ebben a folyamatban hangsúlyos szerepet kap az információs rendszerek ismerete. Fontos, hogy a kereső párhuzamot tudjon vonni, illetve fel tudja ismerni egyes rendszerek hasonlóságát és különbözőségét. Az egyes alkalmazások összekapcsolásával kitágíthatjuk a keresési halmazunkat, így több vagy pontosabb releváns információra tehetünk szert. Mivel ezek a rendszerek folyamatosan fejlődnek, dinamikájuk változik, újabbak tűnhetnek fel, illetve a nem annyira kihasználtak megszűnnek, az információs szakembereknek folyamatosan figyelemmel kell kísérniük a lehetőségeket, hogy tisztában legyenek az új tendenciákkal. ■

Jegyzetek

¹ Az előadások prezentációi letölthetők a MIBE honlapjáról:
www.mibe.info/index.php?oldal=oldal&o=konferencia_9

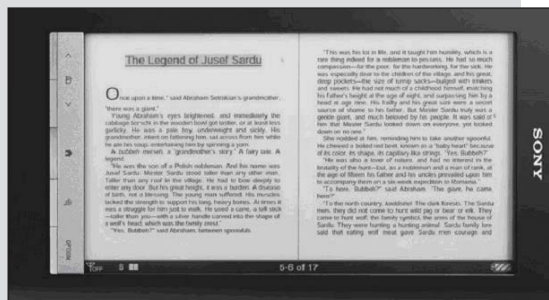
² Forrás: <http://searchengineland.com/report-7-out-of-10-americans-experience-search-engine-fatigue-12509>

³ Battelle John: Keress! Budapest, HVG Kiadó Zrt. 2006. 8.p.

⁴ www.iqsys.hu/iqsysadvise

Sony e-könyv-olvasó ingyen könyvekkel

A Sony Reader Daily Edition egy új könyvolvasó eszköz, beépített modemmel, és ingyen könyvtári kiadványokkal.

Az elmúlt hónapokban sok új e-könyv-olvasót mutattak be, ilyen volt például a , vagy az első színes kijelzős modell, de a csúcsragadozó Kindle 2 is. Megérkezett a Sony saját készüléke is, a Reader Daily Edition.

A 7 hüvelykes érintőképernyő a szürke szín 16 féle árnyalatát képes megjeleníteni, és az amerikai AT&T mobilszolgáltató 3G-s modemét is magában tudhatja. Ezzel pedig vezeték nélkül is tölthetünk rá olvasnivalót. Mi több: a 3G-használat ingyenes.

Sajnálatos módon a Reader Daily Editionbe nem került böngésző, ezért internetezésre nem használható, a 3G-s modemnek is csak a Sony eBook-áruházában vehetjük hasznát, utóbbi azonban újfent jó hírrel szolgál. A helyi könyvtárból ingyenesen tölthetők le az e-könyvek és más digitális tartalmak.

Egyelőre csak a New York Public Library tagja a rendszernek, de a tervek szerint több ezer könyvtár lép be hamarosan. Furcsa módon minden kiadványhoz licenst rendelnek, amelyekből korlátozott számú áll rendelkezésre, és 14-29 napon belül lejár.

A decemberben 400 dolláros (75 000 forint) áron megjelenő készülék sajnálatos módon nem tudni, hogy Európában mikor kezd hódító hadjáratát.

(Forrás: pcworld.hu – Harangi László)

Határok nélkül

Könyvtáros konferencia Csongrádon

❖ Barta Rita – Némethné Fekete Olga

2009. május 24. és 26. között nyolcadik alkalommal rendeztük meg Csongrádon a Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciáját, melyet az idén is az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel (IKSZ) közösen szerveztünk. A szomszédos romániai, szerbiai, szlovákiai, szlovéniai könyvtárosok mellett ezúttal vendégül láthattuk Csongrád lengyel testvérvárosa, Belchatow városi könyvtárának képviselőit is.

A megszokott menetrendtől eltérően az első napi program most nem csak ismerkedés, bemutatkozás volt, hanem *Hagyomány és modernitás* címmel Mátó Erzsébet és Némethné Koczka Edit makói csipkeverők kiállítását nyitotta meg a könyvtárban Ramháb Mária, a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár igazgatója. A makói könyvtárigazgató, Mátó Erzsébet és alkotótársa gyönyörű vert csipkéi nagy elismerést arattak a vendégek körében.

Az első napi program az Óvárosban egy hangulatos bográcson vacsorával zárult.

Május 25-én (hétfőn) 9 órakor, a városháza dísztermében szakmai előadásokkal folytatódott a programsorozat.

Fodor Péter, az IKSZ elnöke üdvözlő szavai és Bedő Tamás polgármester, országgyűlési képviselő köszöntője után elsőként Pomogáts Béla irodalomtörténész előadását hallgathatták meg a résztvevők. A *magyar kulturális közösség szolgálatában* címmel személyes hangvételű betekintést nyertünk az anyanyelvi mozgalom tevékenységébe. Az 1960-as évektől a minden-

kori tágabb politikai környezetbe helyezve mutatta be az Anyanyelvi Konferencia történetét, fejlődését, változásait, megemlítve az abban aktívan részt vevő vagy már részt vett jeles nyelvészeket és irodalmárokat is, pl. Bárczi Gézát, Lőrincze Lajost, Czine Mihályt, Illyés Gyulát. Kiemelhetjük a szervezet legfontosabb tevékenységeit: továbbképzések lebonyolítása, folyóirat- és könyvkiadás, ifjúsági táborok szervezése, határon túli magyar konferenciákon, programokon való részvétel, együttműködés hazai és határon túli szervezetekkel, mint az Anyanyelvápolók Szövetsége.

Végezetül elhangzott az Anyanyelvi Konferencia tiltakozó nyilatkozata a kolozsvári magyarellenes rendelkezések kapcsán.

A folytatásban Turós Éva, a TEMPUS Közalapítvány Grundtvig koordinátora *Európai együttműködések a felnőttoktatásban – az LLP/Grundtvig program pályázati lehetőségei* címmel tartott részletes ismertetést az egész életen át tartó tanulási programokról, melyek napjainkban egyre nélkülözhetetlenebbek a sikeres munkahelykeresés szempontjából. A TEMPUS Közalapítvány sokoldalú segítséget tud nyújtani a pályázatokon való eredményes részvételhez.

Pallósiné Toldi Márta, a szombathelyi megyei könyvtár igazgatója *Ha-tármenti együttműködés a Berzsenyi Dániel Könyvtár gyakorlatában* című előadásában képet adott arról, mennyire fontos az összefogás határon innen és túl. Előadása első részében a kistérségi rendszerben működő megyei könyvtár sokoldalú szolgáltatásai közül kiemelte a rendezvényeket, illetve a kiadói tevékenységüket, mely mostanra digitális kiadványozással is bővült. Megismerhettük a könyvtár hagyományos és nem hagyományos szolgáltatásait, az elért eredményeket. A széles körű szakmai cserekapcsolatok felölelik a gyerekolvasóknak szervezett programoktól a rendezvények szervezésén át a burgenlandi és muravidéki magyar szervezetek bemutatkozásáig, kiállítások rendezéséig az együttműködés számtalan

Pallósiné Toldi Márta

lehetőségét. Képet kaptunk arról, hogy a szombathelyi intézmény hogyan valósítja meg a határon túli könyvtárak közötti cserekapcsolatot a gyűjteményépítés, a szakmai tapasztalatcserék és a digitális adatbázisok létrehozásával.

Nagy Imre, a Szülőföld Alap Iroda igazgatója előadásában kiemelte a magyar-magyar kapcsolattartási támogatás pályázati felhívását, mely lehetőséget kínál a határon túli szervezeteknek többek között az anyaországgal való kapcsolatok erősítésére is.

A délelőtti program zárásaként *Bartos Éva*, a Könyvtári Intézet igazgatója beszélt a határon túli magyar könyvtárak fejlesztési lehetőségeiről. Elmondta többek között, hogy a határon túli könyvtárakkal eddig a támogatás volt a kapcsolattartás alapvető formája. A körülmények változása azonban új helyzetet teremtett. A fő feladat a közös magyar kulturális örökség megőrzése, szétsugárzása. Az ennek megvalósításához szükséges feltételek a minisztérium 2007-ben megfogalmazott koncepciója szerint:

- rendszerszerű könyvtári együttműködés,
- könyvtári szakemberek képzése, továbbképzése határon túli bázishelyek kialakításával,
- szakembercsere,
- közös kutatás,
- ösztöndíjak, EU-projektek,
- szakmai szervezetek, képviseletek együttműködése.

Ezeknek egy időben, egymással párhuzamosan kell megvalósulniuk a sikeres és új típusú kapcsolattartás érdekében.

Az ebéd- és kávészünet után a határon túli szakmai szervezetek képviselőinek tájékoztatója hangzott el szervezetükről, az együttműködési igényekről és lehetőségekről. Végül, de nem utolsó sorban, a lengyel vendégek bemutatták a belchatowi könyvtárat.

Fodor Péter értékelő zárszava után este a könyvtárban Bedő Tamás polgármester adott állófogadást a konferencia résztvevőinek.

A szakmai kirándulás helyszíne az idei évben két Bács-Kiskun megyei könyvtár volt. Utunk először a kunszállási községi könyvtárba vezetett. A Bács-Kiskun Megyei Könyvtár-ellátási Szolgáltatás keretében a kecskeméti

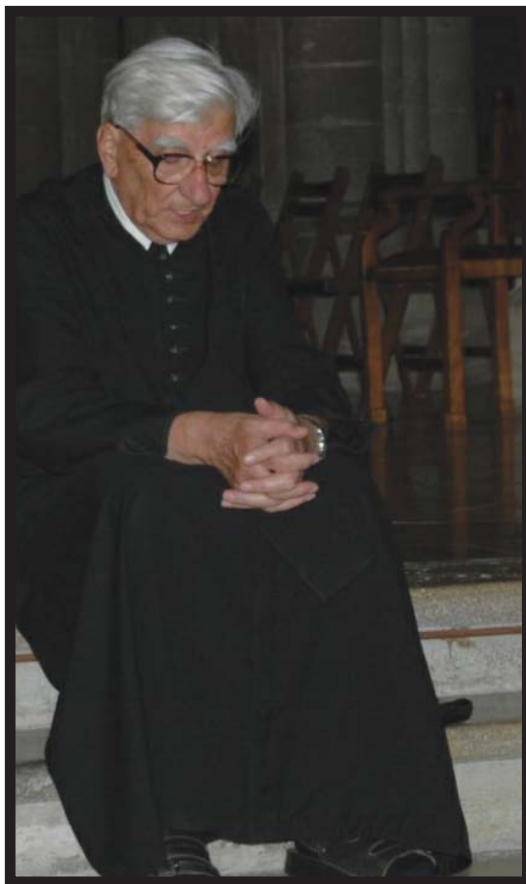
Katona József Megyei Könyvtár két munkatársa adott tájékoztatást a nemrégiben felújított könyvtár megújult szolgáltatásairól. Ezután el látogattunk a kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Városi Könyvtárba. *Kállainé Vereb Mária* igazgató rendkívül részletes és helytörténeti sajtóosságokban gazdag könyvtárbeutatóval fogadott bennünket. Körbevezette a jelenlévőket a 2007-ben átadott új és felújított (Hattyúház) épületszárnyból álló könyvtárban. Ebéd előtt még megtekintettük a város központjának néhány nevezetességét is. ■

A 2009. június 25-ét követő napokban megdöbbenéssel tudattam mindazokkal az egyházi és világi könyvtárosokkal, akik ismerték, hogy Bánhegyi Miksa bencés szerzetes, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár igazgatója, az egyházi könyvtárak egyesülése első elnöke 2009. június 25-én hazatért az örök hazába.

Bánhegyi Béla – rendi nevén, ahogy szinte mindenki hívta: Miksa atya – életének 81., szerzetességének 62., áldozópapságának 57. évében hunyt el, temetése július 3-án volt Pannonhalmán. Lelke Istennél, teste a Boldogasszony-kápolna kriptájában lelt nyugalomra.

Jóllehet Miksa atya a 81. évében járt, halála hirtelen, váratlanul ért mindannyiunkat. A felnőtt ember előbb-utóbb megtanul együtt élni a halandóság tudatával – és hívőként az örök élet reményével –, de legyen bár hívő, legalább annyira (fel)készületlen (marad), mint amennyire (fel)készül(t)...

Bánhegyi Béla 1928. november 7-én született Zalaapátiban. 1947-ben kezdte meg a noviciátust a bencés rendben, 1951-ben tett ünnepélyes fogadalmat, majd 1952-ben szentelték pappá. Teológiai tanulmányait 1947 és 1952 között a Szent Gellért Hittudományi Főiskolán, Pannonhalmán végezte. Az ELTE BTK-án szerzett latin–német szakos tanári diplomát. 1963 és 2009 között igazgató, igazgatóhelyettes, irodavezető, tanár és diákkotthoni nevelő volt a bencés rend győri és pannonhalmi gimnáziumában és főiskolai tanár Pannonhalmán. 1966-ban néhány hónapig könyvtárosként dolgozott, majd 1988-tól haláláig igazgatója volt a Főapátsági Könyvtárnak.

Miksa atya elsősorban szerzetes volt és pap, világi hivatását tekintve tanár és könyvtáros. Sokan ismerték jó szónokként, lelki gyakorlat-vezetőként, a szerzetesi zsolozsma előénekeseként, a liturgia megújításának meghatározó munkatársaként, a rendjét határozottan képviselő szerzetesként és a bencés szellemiség-lelkiség, kultúra elkötelezett terjesztőjeként. Mások számára inkább tanár volt, a szónak intézményes és nem intézményes értelmében is. Latint, németet, művészettörténetet, homiletikát tanított a bencés rend két gimnáziumában és a rendi utánpótlást képző főiskolán. De tanár,

„született tanár”, volt előadóként konferenciákon, szakmai napokon, a könyvtárban, kutatóknak segítve. Tanított csoportokat vezetve Pannonhalmán „idegen-vezetőként”, közös kirándulásokon autodidakta, de felkészült művészettörténészként, kiállítások szervezőjeként és megnyitójaként. A részvétnyilvánítások arról tanúskodtak, hogy a tanárt gyászolták-gyászolják egykori diákjai, tanításaira emlékeznek azok, akik előadásait vagy Pannonhalmára látogatva vezetéseit hallották, és azok is, akik „csak” beszélgettek vele szakmai rendezvényeken.

Miksa atya több mint húsz évig volt a főkönyvtár vezetője. Szerette a régi könyveket; órákat, napokat elbogarászott egy-egy régi nyomtatvánnyal – nagy hozzáértéssel. Könyvtárosi munkájában tanári szakjai (latin–német) segítettek, és veleszületett fogékonysága a tudásra, a tanulásra.

A rábízott gyűjteménynek jó sáfára volt. Örült, ha előadásai tiszteletdíjából vagy adományok segítségével sikerült visszaszereznie

egy-egy RPK-t (Régi Pannonhalmi Könyvet), olyat, amely már a II. József-féle felosztás előtt is a könyvtár állományába tartozott.

A hozzá forduló kutatóknak elkötelezetten, lelkesen és fáradhatatlanul segített; maga is kutatómunkát végezve és nem csupán (ki)szolgáló feladatokat ellátva.

Szívesen és felkészülten, a látogatók számára emlékezetesen vezetett minden szakmai vagy éppen érdeklődő csoportot az apátság épületegyüttesében. Nemcsak a klasszicista teremkönyvtárban volt otthon, hanem a templomról, a barokk ebédlőről, a gimnáziumról, a millenniumi emlékműről és a Boldogasszonykapolnáról is pontos, megbízható adatai voltak, melyeket a legkülönbözőbb felkészültségű és iskolázottságú látogatóknak is érdekesen tudott továbbadni.

rejtetten is – egyféle „igazodási pont” volt ez a könyvtár az egyházi könyvtárak és ki nem mondottan a nem egyházi könyvtárak között is.

Ezért a Főapátsági Könyvtár igazgatójának lenni a könyvtáros szakmában sajátos címet, rangot jelent, de kötelezettségekkel is jár. 1994-ben, amikor megalakult az Egyházi Könyvtárak Egyesülése, a szervezetnek Miksa atya lett az első elnöke és Pannonhalma a szellemi központja. Határozottan, lelkesen és bátran állt az egyházi könyvtárak nemcsak Magyarországon, de a környező országokban is példátlan összefogásának, az azóta eltelt másfél évtizedben jelentős érdekképviseleti szervezetének, a „világi” szakmai szervezetek által is számon tartott egyesületének élére. Az egyesület egyik első tevékenységére, arra, hogy sikerült visszaszerezni az 1950-es években állá-

Horváth Józseffel
Fotók: Mándli Gyula

A könyvtár klasszicista teremkönyvtárában munkatársai segítségével évről évre egészen finom koncepciójú kamarakiállításokat rendezett, és országshozta számos kiállítást nyitott meg.

A pannonhalmi bencés főapátság könyvtára – ha a „magyar történelem zivataros századaiban” nem is működött folyamatosan – Magyarország legrégebbi könyvtára. Bár a Főapátsági Könyvtár 1950 után nemcsak múzeumként, hanem könyvtárként is működött; vagyis részt vett különböző országos (ma úgy mondanánk) projektekben: felmérésekben, katalógusok, nyilvántartások elkészítésében, kiszolgálta a kutatókat, fogadta a vallási és nemcsak vallási turistákat, de működése, tevékenysége a rendszerváltozásig más egyházi könyvtárakhoz hasonlóan behatárolt volt. Ennek ellenére – ha

mosított könyvtárak anyagát, rendkívül büszke volt. Saját kezével válogatta az egykor elkobzott és a következő évtizedekben több mint méltatlan körülmények között őrzött könyveket.

Az egyházi könyvtárakért végzett munkájáért kapta meg 1998-ban a rangos könyvtáros kitüntetést, a Szinyei József-díjat.

Tanári és könyvtárosi munkáján túl szívesen írt, fordított, tartott előadásokat; önálló folyóiratcikkekben és fordításokban, könyvekben találkozhatunk nevével. Minden érték iránti érdeklődés, naprakész tájékozottság, fiatalos lendület jellemezte még 80. életévén túl is.

Emlékét televíziós felvételek, portréfilmek, interjúk is őrzik.

Requiescat in pace!

Nyugodjon békében! ■

Az Ezüst-tó titkai

Kalandozás az indiánok nyomában

◆ Vitéz Kata

Indián tipiket, fejdíszeket készítettek, kavicsot festettek, íjászkodtak és titkos írást fejtettek azok a gyerekek, akik részt vettek a Madách Imre Városi Könyvtár olvasótáborában. Idén a sápadt arcúak legendáit dolgozták fel a szervezők, diaképes előadások, kézműves foglalkozások és a témához kapcsolódó kirándulások segítségével.

„Dakoták”, „apacsok” és egyéb indián törzsek vették birtokba július 1-jétől a könyvtárat, csapatokba osztották ugyanis a harmincöt (3–6. osztályos) gyermeket a könyvtárosok. De nem csak a kis csoportok kaptak hangzatos elnevezéseket, minden gyerek egyénileg is választott indián nevet magának. Fehér Medve, Felkelő Nap és társaik számos diaképes előadást és filmvetítést megtekinthettek, a tábor nyolc napja során megelevenedett *A lángoló préri legendája*, az indiánok különleges harcászata és hétköznapi élete.

Ilyen az indián tipi ▲ Készülnek az ékszerek ▼

A képzőművészeti foglalkozások sorát az arcfestés és a fejdíszkészítés nyitotta, a kis indiánokat fotón is megörökítették. Mogyorófavesszőből nyilat és nyílvevesszőt állítottak elő a gyerekek, ezeket az Ipoly-parti indián portya során ki is próbálhatták. A Nyírjesben közösen dolgoztak az indián tipin a csapatok, ugyanitt ügyességi és sportjátékok zajlottak, bemutatót tartottak a szügyi íjászok.

Az indián használati tárgyakról Balog István, a TRIDEA természetvédelmi oktatóbázis vezetője tartott előadást, majd irányításával bőrékszereket fontak a diákok.

A tábort számos kirándulás is gazdagította. Nógrádgárdonyban lovagolhattak a gyerekek, majd lovaskocsin érkeztek Ilinybe, ahol mesemondók és íjászok várták a táborozókat, sőt állatsimogatásra is volt lehetőség.

Kisoroszipan a Baktay Ervin Indián-cowboy Múzeumot tekinthették meg a gyerekek, emellett szentendrei városnézés is szerepelt a programban. Emlékezetes maradt a nőtincsi túra is, ahol a Tincsi Lokomotív kisvasúttal járták körbe a fiatalok a Seholsziget Élményparkot, megtekintették az eredeti indiánsátrakat, a kovácsműhelyt és a lovasbemutatót, majd birtokba vették a hatalmas játszóteret. ■

„Dakoták”, „apacsok”
és egyéb indián törzsek

A tavalyi könyves vasárnapon a József Attila Megyei Könyvtár az utcákra is kivonult. Megszólítottuk a járókelőket, a lehető legtöbb potenciális olvasó bizalmát igyekeztünk elnyerni. Ennek köszönhetően sokan betértek, beiratkoztak, de nem mindegyikük olyan lelkes és rendszeres könyvtárlátogató, mint az alábbi sorok írója. Ő valóban kiaknázza minden szolgáltatásunkat. Interneten való jártassága hagyott némi kívánnivalót maga után, de élt a kollégák által felajánlott lehetőséggel, hogy részt vegyen a megyei könyvtár net-tanfolyamán. Az órákon az a cél, hogy az érdeklődők képesek legyenek eligazodni az interneten, elsajátítsák az információszerezés módjait, valamint megtanuljanak e-mailezni

Fátrai Erzsébet Márta

Az első néhány alkalom után a szokásos házi feladat, hogy egy tíz soros elektronikus levelet írjanak oktatójuknak, ez alkalommal Fátrai Erzsébet Mártának. Hogy miért érdekes Merész Elek e-mailje? Többek között, mert olvasóként igazolja munkánk értelmét, célját és minőségét. Szívesen tesszük közzé mindenki örömeire.

„Tehát az első lecke, a tíz soros e-mail megírása. A legnehezebb feladat számomra a gépelés! Irigykedve bámulom tanfolyamtársaimat, kik nagyon ügyesen gépírnak. Meglepő, hogy a tanfolyamon az idősebb generáció intenzíven jelen van. Ez nagyon pozitív jelenség, hiszen az »információs társadalomban« minden korosztálynak meg kell jelenni. Talán nem minden nagymama fog a neten profi módon szörfölni, de ha annyit elér, hogy alapjában megismeri a technológiát, talán nem nézi majd ferde szemmel unokáját, hogy az órák hosszát a gépet nyúzza. Esetleg, ha információt keres, ő is leül a gép elé. A sokat emlegetett

információs szakadékból széles rétegeknek kellene kijutni. Ez bizony nem egyszerű feladat. Sok embernél az információkeresés vágya is hiányzik, ennek előbb ki kell fejlődni, az információ megszerzésének technikája csak ezután következhet.

Az információs szakadékról regényt írhatnék, hiszen azt magam is jól ismerem. Egy kicsi kis faluban élek (Bodmér – Fejér megye), és hosszú ideig éltem a világ zajától elzárva, mígnem egy őszi napon (országos könyvtári napok) egy könyvtáros szívélyes és határozott invitálására könyvtári tag lettem. Azóta szorgalmasan látogatom a József Attila Könyvtárat. Ha tehetem, minden héten elkerékpározom Tatabányára. Az a hely, a könyvtár, valóságos információs paradicsom! Azt nem állíthatom, hogy kijutottam az információs szakadékból, de a könyvtár segítségével sikerült felkapaszkodnom a szakadék szélére, és így alkalom adtán aztán ki tudok kukucskálni a nagyvilágba!

Könyvek, folyóiratok, internet... és persze a könyvtárosok (értsd könyvtárban dolgozók, ruhatáros néni, könyvtáros, mindenki) nagyon kedvesek, segítőkészek, pedig nyilván nem tartozom az ínyenc látogatók közé. Nem hoznak izgalomba a szépirodalom remekei, és nem szoktam elmerülni a kortárs írók műveiben sem. Ennek ellenére jól érzem magam a könyvtárban, színvonalas a környezet és látogató-centrikus a személyzet. Csodálom a könyvtárosokat, hogy a mai emberfaló világban tudnak kedvesek lenni és mindenkihez mosolyogva szólni. Néha ki kellene menniük az utcára, és meg kellene tanítaniuk az embereket mosolyogni, esetleg tanfolyamot kellene tartaniuk. Nos így esett, hogy nálam a könyvtárosok vezetik a népszerűségi toplistát. Üdvözlettel: merészelek” ■

A Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség kiadványainak soron következő, *Osváth Zsolt* és *Zsidi Vilmos* szerkesztésében, 2007-ben megjelent, harmadik kötete a *Magyarországi felsőoktatási intézmények az 1956-os forradalomban és szabadságharcban* címet kapta. A könyv bemutatójára 2008 októberében került sor az ELTE Egyetemi Könyvtárban.

Az összeállítás újabb bizonyíték arra, hogy 1956 még ma is velünk élő történelem, hiszen ezer szállal kötődik a rendszerváltozáshoz, és a kellőképp fel nem tárt – emiatt le nem zárt – saját politikai, történeti eseményeinkhez, amelyek egészen napjainkig vezetnek. 1989-et követően más-más politikai szereplők hatalmat, küldetésüket legitimálандó tőkeként megpróbálták kisajátítani '56-ot. A huzavona elején, a '90-es években – a jelenünkhöz képest – élénkebb megemlékezésekből hamar kikapott a vezéregyéniségek (Nagy Imre, Bibó István), és egyúttal hangsúlyosabb lett a megtorlás áldozataiban (Tóth Ilona, Mansfeld Péter) tetten érhető vereség – veszteség. A megmozdulás nagyszerűsége, jelentősége elszűrült, mert a politika az egyneműsítő „negyvenévezéssel” a történelem egyszerű epizódjává lényegítette a Rákosi-korszak terrorját, majd a forradalom utáni apátiát, a hiábavalóságot képviselő Kádár-korszak jólétiséget imitáló „gulyás-kommunizmusát”. Most viszont a forrásokból újból szembesülnie kell az olvasónak, kutatónak azzal, hogy kik és milyen módon bosszulták meg átmeneti hatalomvesztésüket, szemben a demokráciát, függetlenséget, hazafiságot hirdető forradalmárokkal és a velük szimpatizálókkal.

Vida István áttekintő történeti bevezetője után tizenkilenc levéltáros ad a különböző felsőoktatási intézményekben 1956–1957-ben történelekről összefoglalót, kronológiát, bibliográfiát, illetve ízelítőt a vonatkozó, hozzáférhetővé tett levéltári forrásokból.

Tyekvicska Árpád a könyvbemutatón négy pontban jelölte meg a levéltáros munkáról szá-

mot adó, bemutatkozó forráskiadvány újszerűségét: 1. Eddig dokumentálatlan volt az egyetemi ifjúság '56-os szerepe. 2. Kirajzolódik a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének megalakulása, tevékenysége. 3. Érzékletes az egyetemi ifjúság helyben játszott szerepe. 4. Megelevenedik, mit akartak a magyar felsőoktatás oktatói és hallgatói.

Elmondható valamennyi felsőoktatási intézményről, hogy a forradalom mellett, illetve a diákokat védelmezőn foglalt állást, mint ahogy az a Budapesti Műszaki Egyetem és az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem közös nyilatkozatában is áll: „Végül a tanácsülés tagjai ünnepélyesen felemelik óvó szavukat, hogy ha akadna valaki, aki az egyetemi ifjúsággal szemben akár csoportos, akár egyéni felelősségre vonást akarna megkísérlni a szabadságharcban történt bárminemű részvételért, akkor a két tanács tagjai ünnepélyesen kijelentik, hogy az ilyen felelősségrevonás esetén teljes közösséget vállalva a szabadságharcos ifjúsággal, a saját egyetemleges felelősségrevonásukat is követelik” (78. o.). Az egyetemek vezetése józan helyzetértékeléssel bírt, amelyre a legjobb példát az ELTE 1956. október 23-ai, Világhy Miklós rektor elnökletével megtartott rektori tanácsának jegyzőkönyve szolgáltatja (132. o.). A Budapesti Orvostudományi Egyetem vezetésére árnyéket vetett a rendszerhű Gegesi Kis Pál és Haynal Imre személyes ellentéte (108. o.). Az évekig elfojtott indulatot, a sértett igazságérzet intenzitását jól érzékelteti a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem 1956. október 22-ei diáknagygyűlésének jegyzőkönyve, amelyben érzelemdúsán keverednek a személyes történetek a közügyekkel (180–190. o.).

Vidéken a felsőoktatási intézmények a helyi körülmények, gazdasági, politikai szereplők érdekeivel, meggyőződésével átitatva kapcsolódtak a fővárosi eseménysorhoz. Míg a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemet is magában foglaló Észak- és Kelet-magyarországi

Nemzeti Tanács elismerte a kormányt (305. o.), addig a soproniak kijelentették: „a jelenlegi országgyűlést és kormányt személyi összetételénél fogva nem tartják alkalmasnak az állam vezetésére” (221. o.). Pécsen a helyi politikai viszályok éleződtek ki, folyamatosan egyeztettek Budapesttel, a szegedieket az orosz harckocsik tartották sakkban. A jelentősebb fegyveres összeütközésekről és a halálos áldozatokról is szólnak a dokumentumok (Keszthely, Veszprém, Debrecen, Mosonmagyaróvár). A mosonmagyaróvári vérengzés kegyetlensége sem tartotta vissza a büntetőpe-rekben kijelölt véresszájú ügyész kíméletlenségét (292. o.).

A megtorlás rávilágít a hatalom (azaz a forradalom alatt trónfosztott pártfunkcionáriusok, karhatalmisták) természetére, arra a közepszerűsége, a középkáderek személyes bosszúját kielégítő kisszerűsége, amelyek önmagukban nevetségesek, de presztízsrestaurációs ürügyként tragikusak. A jelentések kiterjedtek arra is, aki éppen rossz időben, rossz helyen volt („Vegyész, tehetséges és igen szorgalmas, de kalandos természetű ember. Szerelmes volt egy német lányba ...”, 58. o.), vagy a szakálla miatt is meghurcoltak egy fiatal vegyészhallgatót (385. o.). A diákokat, tanárokat sújtó büntetések zöme megrovásból, az intézménytől való eltávolításból állt, ám voltak börtönbüntetések, elhurcolások is. A hallgatók többsége később be tudta fejezni tanulmányait.

A puhafedelű, vaskos kiadvány borítójának (*Ghyczy György* munkája) alján a szürke háttérszínből kiválnak a fekete háztetőkontúrok, amelyek az egyetemeket és a helyet adó városokat szimbolizálják. A vörös betűk utalnak a rendszer ellen lázadóktól – és végső soron, bár össze sem hasonlítható módon a diktatúra kiszolgálóitól – követelt élet- és véráldozatra. A kötet arra inspirálja az érdeklődőt, hogy a források olvasása után felmerülő kérdéseknek utána eredjen, s a hiányzó információkat, magyarázatokat megtalálja.

Magyarországi felsőoktatási intézmények az 1956-os forradalomban és szabadságharcban, szerk. OSVÁTH Zsolt, ZSIDI Vilmos, Bp., MFLSZ, 2007 (A Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség kiadványai, 3.)

Új „SZIN-tér”:

Könyvtár a partfürdőn

SZIN-re lépett a Somogyi: „agysejt-regeneráló” sátorral jelent meg a városi könyvtár a Szegedi Ifjúsági Napokon, ahol érdekesebbnél érdekesebb feladatokkal és programokkal várja az érdeklődőket.

„Tavaly ősszel egy olyan pályázatot írtam ki, amelynél projektben, csapatmunkában gondolkodhattak a kollégák. Tudtam ugyanis, hogy a munkatársak fejében rengeteg olyan kreatív és újító gondolat születik, melyekből egyet-egyét időről időre érdemes megvalósítani” – mondja *Palánkainé Sebők Zsuzsanna*, a Somogyi-könyvtár igazgatónöje. „Az élethez alkalmazkodnia kell a könyvtárnak, ha a SZIN-en elérhetjük a fiatal, fiatal felnőtt korosztályt, akkor meg kell tennünk ezt a lépést” – indokolja az igazgatónő az alapvetően inkább a populáris kultúra platformjaként emlegetett fesztiválon való megjelenést. S valóban: a fő ötletgazdáknak, *Papp Tímea*, *Oros Sándor* és *Berta Márta* könyvtárosoknak, illetve az összesen öt főt számláló szervezőcsapatnak sikerült számos olyan pontot találnia, amely a fiatalok számára érdekes, informatív programot jelenthet „retro dizájnban” és „Woodstock-feelingben”: sok játék és csapatépítő feladat várja a vállalkozó kedűeket minden SZIN-nap 12-től 18 óráig. „Talponálló Megálló – Irodalmi kocsmatúra” – hangzik az egyik érdekes ötlet: alkohol a szegedi irodalomban, avagy itt üldögélt egy pohár bor mellett *Juhász Gyula*, amott *József Attila* – magyarázza *Oros Sándor* a programot. A Somogyi-könyvtár a városismereti túrákban már amúgy is nagy tapasztalatra tett szert, a kocsmatúra keretében olyan vendéglátóipari egységek mentén járják végig a várost, amelyeknek van irodalmi kötődése, vagy a SZIN-nel valamilyen módon kapcsolatba hozhatók. S a kocsmatúra után jöhet a „Másnap-játék” és a „Receptek a másnap ellen!”, melyek keretében többek között egy „macskajajos beszélgetésre” invitálnak a szervezők, ahol a hazai katzemjammerológia jeles képviselője, *Darida Benedek* a „Jaj a legyőzötteknek, avagy Süssüncfőzzünk másnaposan” című kötet társszerzője beszél irodalom és másnaposság kapcsolatáról.

SZIN-történeti kiállítást is megtekinthetünk a sátor előtt: szegedi rocktörténet dióhéjban, kultúrtörténeti háttérrel, 1967-től 1989-ig. S ha mindez nem elég, a „Fesztiválozz külföldiül!” program keretében gyorstalpalót kaphatunk olasz, lengyel, spanyol és horvát nyelvből. „Azt kellett megtalálnunk, hogy a populáris kultúra mely elemei férnek bele egy könyvtár arculatába” – ecseteli *Papp Tímea*.

(Forrás: szegedma.hu – Arany Mihály)

Augusztusi lapszámunk szerzői

Ásványi Iлона – Főapátsági Könyvtár, Pannonhalma
Barta Rita – Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központ, Csongrád
Bokrosné Stramszky Piroska – II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc
Egri Krisztina – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest
Fabó Edit – ELTE Egyetemi Könyvtár, Budapest
Gáborjáni Szabó Botond – Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Debrecen
Kissné Anda Klára – József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya
Némethné Fekete Olga – Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központ, Csongrád
Venyigéné Makrányi Margit – II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc
Vitéz Kata – Madách Imre Városi Könyvtár, Balassagyarmat

Eseménynaptár 2009

Dátum	Hely	Rendezvény	Rendező intézmény	Információ
IX. 15.	Bp., Mérei Int.	Könyvtárostanárok szakmai napja: Elvárások	Könyvtárostanárok Fővárosi Műhelye	Hock Zsuzsanna hock.zsuzsanna@fppti.hu
IX. 15.	Bp., ELTE	Könyvtári nap	ELTE BTK HÖK, KI	http://btkhok.elte.hu/cikkek/200
IX. 21.	Bp., OPKM	Benedek Elek-emlékülés	OPKM	Borostyániné Rákóczi Mária rmaria60@t-online.hu
IX. 24.	Bp., ELTE	Masters of Library and Information Science	ELTE BTK HÖK	http://mlis.klog.hu/program.html
IX. 25.	Bp., OIK	Nyelvek európai napja	OIK	Nagy Imréné nagy.imrene@oik.hu
X. 2.	Győr	Olvasó gyermek	Galgóczy Könyvtár	www.gevk.hu
X. 5–12.	országszerte	Országos nagy könyvtári napok	IKSZ	iksz@oszk.hu összefogás-honlap
X. 11.	országszerte	Könyves vasárnap	IKSZ, könyvtárak	összefogás-honlap
X. 12.		Összefogás-zárókonferencia	IKSZ	összefogás-honlap
X. 12.	Tatabánya	MOKKA-ODR konferencia	JAMK	Fátrai Erzsébet fatme@jamk.hu
X.		<i>Konferencia a társadalomtudományok információs forrásairól</i>	<i>MKE Társadalom- tudományi Szekció</i>	www.mke.oszk.hu

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ/LAP

XXI. évf. 2009. 8. szám

Kiadja
az Informatikai és Könyvtári Szövetség
az Oktatási és Kulturális Minisztérium
és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

Örökös szerkesztő: Fejős László
Felelős kiadó: Fodor Péter
Főszerkesztő: Fülöp Ágnes (kl@oszk.hu)
Nyomdai előkészítés: Cz. Tóth János

Szerkesztőség:
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
Tel.: 487-8440
Tel./fax: 331-1398

Megjelenik évente tizenkétszer
A megrendelőknek befizetési csekket vagy számlát küldünk
Egy szám ára 520 Ft
Éves előfizetési díj áfával és postaköltséggel együtt 6200 Ft
Nyugdíjasoknak és könyvtár szakos hallgatóknak 2600 Ft
HU-ISSN 0865-1329

www.epa.oszk.hu/kl

Készült az Inkart Kft. nyomdájában
Felelős vezető: Somogyi Sándorné

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

nka
Nemzeti Kulturális Alap